

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perusopetuslain erityisopetusta ja oppilaalle annettavaa muuta tukea koskevia säännöksiä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan oikeutta suunnitelmalliseen varhaiseen ja ennalta ehkäisevään oppimiseen ja kasvun tehostettuun tukeen. Oppilaille, jotka tarvitsevat pidempikestoista ja laajempaa tukea, tehdään päätös erityisestä tuesta samoilla perusteilla kuin nykyisin. Erityisen tuen päätöksessä tulisi määrätä nykyistä täsmällisemmin oppilaan opetuksen järjestämisestä ja hänen tarvitsemistaan tukipalveluista.

Henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että perusopetuslaissa säädettäisiin oppilaan asioiden käsitteystä ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta moniammatillisessa oppilashuolto-työssä, opetuksen järjestäjän tietojensaantioikeudesta sekä opetuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa tietoja tietyissä tilanteissa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syyslukukauden alussa 2010.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Erityisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen	4
Opetusryhmien koko erityisopetuksessa	6
Päätöksenteko tukiopetuksessa, osa-aikaisessa erityisopetuksessa ja erityisopetuksessa.....	6
Erityinen tuki ja erityisopetus opetussuunnitelman perusteissa	7
Erityisopetuksen rahoitus	7
Oppilashuollon järjestäminen.....	8
Varhainen puuttuminen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä	8
Henkilötietojen käsittely, julkisuus ja salassapito oppilashuollossa.....	9
2.2 Nykytilan arviointi	11
Erityisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen	11
Tukiopetuksen, osa-aikaisen erityisopetuksen ja erityisopetuksen toteutuminen ...	13
Erityisopetukseen liittyvä päätöksenteko	14
Erityisopetuksen ryhmäkoot.....	14
Opettajankoulutuksen kehittäminen	14
Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely.....	15
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	16
3.1 Tehostettu ja erityinen tuki.....	16
3.2 Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely	17
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	17
4.1 Taloudelliset vaikutukset	17
Tehostettu ja erityinen tuki.....	17
Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely oppilashuollossa	18
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	19
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	19
Tehostettu ja erityinen tuki.....	19
Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely.....	20
5 ASIAN VALMISTELU	20
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	20
Tehostettu ja erityinen tuki.....	20
Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely.....	21
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	22

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	23
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	23
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	29
2.1 Perusopetusasetus (852/1998) ja valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (1435/2001)	29
2.2 Opetussuunnitelman perusteet	29
3 VOIMAANTULO.....	29
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	29
LAKIEHDOTUS	31
Laki perusopetuslain muuttamisesta.....	31
LIITE	35
RINNAKKAISTEKSTI.....	35
Laki perusopetuslain muuttamisesta.....	35

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esi- ja perusopetuksen lähtökohtana on taa- ta opetukselliset ja sivistykselliset perusoi- keudet kaikille lapsille ja nuorille. Koulutuk- sen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007—2012 tavoitteeksi on asetettu perusopetuksen laadun kehittäminen ja siihen liittyen ryhmäkokojen pienentäminen, tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Näihin tavoitteisiin pyritään vahvistamalla oppilaan oikeutta saada yksilöllistä varhaista ennalta- ehkäisevää oppimisen ja kasvun tukea sekä erityistä tukea oikea-aikaisesti, joustavasti ja riittävästi. Lisäksi tavoitteisiin pyritään pa- rantamalla suunnitelmallisuutta, vakiinnut- tamalla moniammatillista työtä sekä laajen- tamalla olemassa olevien hyvien toiminta- tapojen käyttöä.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan erityiskoulut ja -luokat säi- lytetään vaihtoehtona. Tavoitteena on myös ryhmäkokojen pienentäminen sekä tuki- ja erityisopetuksen, opinto-ohjauksen ja oppi- lashuollon vahvistaminen ja koulujen kerho- toimintaan panostaminen.

Suomi on sitoutunut kansainvälisten sopi- musten perusteella kehittämään suomalaista koulujärjestelmää ja opetusta niin, että kaik- kien lasten ja nuorten oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin. Sopimusten lähtökohtana on oppilaan oikeus opiskella omassa lähikoulussaan aina kun se on mah- dollista. Perustuslain (731/1999) 6 § edellyt- tää kaikkien yksilöiden yhdenvertaista kohte- lua ja kieltää syrjinnän. Myös voimassa ole- van perusopetuslain 17 § lähtee siitä että ope- tus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa lähikoulussaan. Jos se ei ole mahdollista, opetus tulee järjestää erityisryhmässä tai muussa soveltuvassa paikassa.

Osana esi- ja perusopetuksen laadun kehit- tämistä opetusministeriö asetti 14 päivänä kesäkuuta 2006 erityisopetuksen kehittämi-

sen ohjausryhmän. Se laati tehtävänsä mu- kaisesti ehdotukset esi- ja perusopetuksen pitkän tähtäimen kehittämissstrategiaksi. Eri- tyisopetuksen strategiassa (Opetusministeri- ön työryhmämuistioita ja selvityksiä 47:2007) ohjausryhmä ehdotti nykykäytäntö- jä muutettavaksi siten, että painopistettä siir- rettäisiin aiempaa selkeämmin varhaiseen tu- keen ja ennalta ehkäisevään toimintaan. Oh- jausryhmä ehdotti myös muun muassa eri- tyisopetus päätösten sisällön vahvistamista. Strategiasta saadut lausunnot olivat hyvin myönteisiä.

Tarve selkeyttää oppilashuoltoa ja henkilö- tietojen salassapitoa koskevien säännöksiä on noussut esille useassa eri yhteydessä. Oppi- lashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudista- mistyöryhmä (Sosiaali- ja terveysministeriö selvityksiä 33:2006) ehdotti muistiossaan useiden tietojen saantiin ja luovuttamiseen sekä henkilötietojen käsittelyyn liittyvien menettelyjen selkeyttämistä.

Jokelan koulusurmien tutkintalautakunnan raportin mukaan (Oikeusministeriön julkai- suja 2009:2) oppilaiden ongelmatilanteiden kunnollista käsittelyä kouluissa haittaa se, et- tä oppilashuollon eri toimijoiden salassapito- säännösten sisällöt ovat erilaisia ja niiden tuntemisessa ja tulkinnessa on vaikeuksia.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Erityisen tuen ja erityisopetuksen järjestämi- nen

Perusopetuslain 3 §:ssä säädetty velvolli- suus järjestää esi- ja perusopetus oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti oppilai- den tervettä kasvua ja kehitystä edistäen on pohjana kaikelle opetuksen sekä siihen liitty- vien järjestelyiden ja tukitoimenpiteiden suunnittelulle ja toteuttamiselle. Säännöstä tulee soveltaa sekä yleis- että erityisopetuk-

sessä. Tukiopetuksesta, erityisopetuksesta ja mahdollisuuksista poiketa opetusta koskevista säännöksistä yksittäistapauksittain säädetään tarkemmin perusopetuslaissa niitä koskeissa säännöksissä.

Tukiopetusta tulee perusopetuslain 16 §:n nojalla järjestää opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneelle tai muutoin erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle. Tukiopetuksen määrästä ei ole säädetty, vaan se perustuu oppilaan tarpeeseen. Tukiopetuksen lisäksi käytettävissä on myös muita opetusjärjestelyjä, esimerkiksi opetuksen eriyttäminen.

Jos oppilaalla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, hänen opetuksensa järjestetään perusopetuslain 17 §:n 1 momentin nojalla muun opetuksen ohessa annettavalla osa-aikaisena erityisopetuksena.

Jos oppilaan opetusta ei vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun niihin verrattavan syyn vuoksi voida järjestää muuten, tulee hänet perusopetuslain 17 §:n 2 momentin nojalla ottaa tai siirtää erityisopetukseen. Tällöin on kyse siitä, että oppilas tarvitsee tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta vaativampia erityistoimenpiteitä. Erityisopetukseen ottamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa oppilaalle tehdään erityisopetuspäätös jo silloin, kun hänet otetaan esi- tai perusopetuksen oppilaaksi. Erityisopetukseen siirtämisestä on kyse silloin, kun oppilaalle tehdään erityisopetuspäätös koulunkäynnin aloittamisen jälkeen. Lähtökohtana on, että myös erityistä tukea tarvitsevan opetus järjestetään yleisopetuksessa, ja erityisopetuksen otto- tai siirtopäätös tehdään vasta, jos oppilasta ei voida tukea riittävästi yleisopetuksessa.

Erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalla on oikeus avustaja- ja muihin tukipalveluihin perusopetuslain 31 §:n nojalla. Avustaja- ja muiden tukipalvelujen järjestämisen tarve ja tapa tulee arvioida tapauskohtaisesti ottaen huomioon oppilaan tuen tarve ja opetuksen järjestäminen hänen edellytystensä mukaisesti. Avustajapalvelujen tarpeen arvioinnissa opetuksen järjestäjät voivat tarvittaessa pyytää asiantuntijalausannon esimerkiksi lääkäriltä. Oppilaan huoltaja voi hakea avustajapalvelua itse ja tällöin hän voi liittää hankimansa asiantuntijalausannon hakemuk-

seensa. Päätöksen palvelun myöntämisestä tekee opetuksen järjestäjä.

Perusopetuslain 17 §:n 2 momentin mukaan opetuksen järjestämisen lähtökohta on erityisopetuksen järjestäminen yleisopetuksessa aina, kun se on mahdollista. Erityisiä tukitoimia tarvitsevan oppilaan opetuksen järjestäminen arvioidaan kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Oppilaan oppimista vaikeuttavista tekijöistä riippuen oppilasta tuetaan yleisopetuksessa käytettävissä olevin tukimuodoin, esimerkiksi tukiopetuksella, psykososiaalisella tai avustajan antamalla tuella. Kaikki perusopetuslaissa tarkoitettujen tukimuodot on säädetty oppilaan oikeudeksi ja niihin ovat oikeutettuja sekä yleisopetuksessa että erityisopetuksessa olevat oppilaat aina, kun laissa mainitut edellytykset niiden järjestämiselle täyttyvät. Jos integraatio ei ole mahdollinen, oppilaan opetus järjestetään erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisluokan ja erityiskoulun perustaminen on opetuksen järjestäjän päätettävissä, kuten muutkin opetuspaikkoja koskevat ratkaisut.

Erityisopetus järjestetään joko yleisen tai perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuna pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä. Oppilas otetaan pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin, jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Perusopetuslain 26 a §:n nojalla pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalla oppilaalla on oikeus saada esiopetusta ennen oppivelvollisuuden alkamista sekä oppivelvollisuuden alkamisvuonna.

Erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen oppilaiden opetuksessa voidaan poiketa siitä, mitä perusopetuslain 11 §:ssä on säädetty oppiaineista, eri laajuisista oppimääristä, aineiden vapaaehtoisuudesta ja valinnaisuudesta sekä oppilaan ohjauksesta valtioneuvoston tuntijakoa koskevan päätöksen ja opetus-suunnitelman perusteiden nojalla.

Esi- ja perusopetuksen järjestämisestä erityisopetuksena säädetään perusopetuslaissa (628/1998). Kuten muunkin esi- ja perusopetuksen, myös erityisopetuksen lakisääteinen järjestämisvelvollisuus on oppilaan asuin-kunnalla. Yksityisellä opetuksen järjestäjällä

tai valtion koululla on velvollisuus perusopetuslain 17 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisopetuksen järjestämiseen vain, jos sen järjestämisluvassa on niin määrätty. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisvelvollisuus on kaikilla opetuksen järjestäjillä.

Opetusryhmien koko erityisopetuksessa

Erityisopetuksen opetusryhmien muodostamisesta säädetään perusopetusasetuksessa (852/1998). Erityisopetukseen otettujen ja siirrettyjen oppilaiden opetusryhmässä saa asetuksen 2 §:n 2 momentin pääsäännön mukaan olla enintään kymmenen oppilasta. Tämä enimmäismäärä voidaan ylittää, jos se on oppilaiden edellytysten ja opetuksessa käytettävän työskentelytavan takia perusteltua, eikä järjestely vaaranna opetuksen tavoitteiden saavuttamista. Edellytykset tulee arvioida kussakin tilanteessa erikseen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa opetuksessa opetusryhmässä saa olla enintään kahdeksan oppilasta. Vaikeimmin kehitysvammaisista oppilaista muodostetussa opetusryhmässä saa kuitenkin olla enintään kuusi oppilasta. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan ja vaikeimmin kehitysvammaisen oppilaan opetus annetaan muussa opetusryhmässä kuin jossain edellä todetussa kymmenen, kahdeksan tai kuuden oppilaan ryhmässä, opetusryhmässä saa olla enintään 20 oppilasta.

Asetuksessa säädettyihin erityisopetuksen eri ryhmiin kuuluvien oppilaiden opetus voidaan järjestää myös siten, että opetusryhmässä on esimerkiksi kahteen eri ryhmään kuuluvia oppilaita. Tällaisten ryhmien kokoa ei ole asetuksessa säädetty. Yhtenä käytännön ratkaisuna on ollut noudattaa ryhmän oppilaiden enemmistön mukaista ryhmäkokoja koskevaa säännöstä.

Päätöksenteko tukiopetuksessa, osa-aikaisessa erityisopetuksessa ja erityisopetuksessa

Tukiopetusta tulee järjestää opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneelle tai muutoin erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle. Jos oppilaalla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvai-

keuksia, hänen opetuksensa järjestetään muun opetuksen ohessa annettavana osa-aikaisena erityisopetuksena. Tukiopetuksen ja osa-aikaisen erityisopetuksen määrästä ei ole säädetty eikä niiden antaminen edellytä hallintopäätöstä, vaan ne perustuvat oppilaan tarpeeseen.

Sen sijaan erityisopetukseen ottamista tai siirtämistä koskevan päätöksen tekemisessä noudatetaan, mitä perusopetuslaissa ja hallintolaissa (434/2003) on säädetty. Ennen päätöksen tekemistä tulee neuvotella oppilaan huoltajan kanssa, sekä jos mahdollista, hankkia oppilaasta ja hänen oppimisedellytyksistään psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus taikka sosiaalinen selvitys. Koska erityisopetukseen ottaminen tai siirtäminen perustuu oppilaan vammaisuuteen, sairauteen tai muuhun laissa mainittuun tekijään, erityisopetukseen ottamista tai siirtämistä koskevat päätökset perustuvat yleensä tutkimuksen tai selvityksen perusteella tehtyihin asiantuntijalausuntoihin. Nämä eivät ole opetuksen järjestäjää sitovia, mutta käytännössä päätöksiä ei yleensä tehdä vastoin asiantuntijalausannon suositusta. Säännös tutkimuksen tai selvityksen tekemisestä ei ole ehdoton.

Joissakin tilanteissa oppilaan huoltaja saattaa vastustaa erityisopetukseen ottamista tai siirtämistä sekä sitä varten tarvittavien tutkimusten tai selvitysten tekemistä. Oppilaan huoltajalla on perusopetuslain 42 §:n 2 momentin nojalla mahdollisuus hakea muutosta vastoin huoltajan tahtoa tehtyyn erityisopetuspäätökseen.

Erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle on perusopetuslain 17 §:n 2 momentin mukaan tehtävä henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Se on hallintopäätös, jonka tekemisessä noudatetaan hallintolakia. Päätökseen on mahdollista hakea muutosta valittamalla lääninhallitukseen.

HOJKS:n tulee sisältää mm. luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaan opiskelu poikkeaa muun opetuksen mukaisista oppimääristä sekä niiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt, joissa oppilaalla on yksilöllinen oppimäärä. Jos HOJKS:ssa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia

HOJKS:ssa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Tällöin voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla. Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisten oppimäärien mukaan, varustetaan numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määritellyn yksilöllisen oppimäärän mukaan.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman toteutumista tulee arvioida ja seurata säännöllisesti. Suunnitelman laatimiseen osallistuvat moniammatillisessa yhteistyössä oppilaan opettajat, oppilashuollon asiantuntijoita sekä mahdollisuuksien mukaan oppilaan huoltajat.

Erityisopetukseen otto- ja siirtopäätösten toimivaltaiset viranomaiset on määritelty kuntien johto- ja toimintasäännöissä. Päätöksiä tekevät eri viranhaltijat kuten rehtorit, koulu- ja opetustoimenjohtajat, opetuspäälliköt ja vastaavat. Eräissä kunnissa tehdään osa päätöksistä määräaikaisina. Päätöksiä oppilaan siirtämisestä erityisopetuksesta yleisopetukseen tehdään kunnissa vain vähän.

Erityinen tuki ja erityisopetus opetussuunnitelman perusteissa

Perusopetuslain 14 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä perusopetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen. Pykälän 2 momentin mukaan Opetushallitus päättää perusopetuksen eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien, oppilaanohjauksen ja muun tässä laissa tarkoitettun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja koulun yhteistyön ja oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista. Opetushallitus antoi vuonna 2000 esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, joita on täydennetty vuonna 2003, ja

vuonna 2004 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Opetussuunnitelman perusteissa opiskelun tuki määritellään erikseen yleiseksi ja erityiseksi tueksi. Yleinen tuki käsittää kodin ja koulun välisen yhteistyön, opiskelun ohjauksen, tukiopetuksen, oppimissuunnitelman käytön, oppilashuollon ja kerhotoiminnan. Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opiskeluunsa tukea. Yleisen tuen eri muodot ehkäisevät sekä poistavat oppimisen esteitä ja vähentävät oppilaiden tarvetta erityiseen tukeen. Erityiseen tukeen kuuluvat osaaikainen erityisopetus ja erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen opetus. Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea sekä oppilaat, joilla on opetuksen ja oppilashuollon asiantuntijoiden tai huoltajan mukaan kehityksessään oppimiseen liittyviä riskitekijöitä.

Silloin kun opetusta ei voida oppilaan vaikean vamman tai vaikean sairauden vuoksi järjestää oppiaineittain laaditun oppimäärän mukaisesti, opetus tulee järjestää toimintaluonteisesti. Opetussuunnitelmaan kuuluvat toimintaluonteiset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Toimintaluonteiset taidot jakaa opetussuunnitelmassa osa-alueiksi.

Erityisopetuksen rahoitus

Esi- ja perusopetuksen rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisesti oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan ja perusopetusta saavien oppilaiden tulona. Perusopetuksen järjestäjäkohtaisen yksikköhinnan laskenta perustuu perusopetuksen keskimääräisen yksikköhinnan laskentaan. Valtioneuvosto vahvistaa perusopetuksen arvonalisäverotoman keskimääräisen yksikköhinnan varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuussa. Keskimääräinen yksikköhinta perustuu keskimääräisiin valtakunnallisiin toteutuneisiin käyttökustannuksiin.

Järjestäjäkohtaisen yksikköhinnan määrää opetusministeriö. Yksikköhinnat määrätään siten, että yksikköhintojen mukaisesti lasketut rahoituksen perusteena käytettävät euromäärät yhteenlaskettuina vastaavat keskimääräisten yksikköhintojen perusteella laskettavia euromääriä. Yksikköhintaa laskettaessa oppilasmääränä käytetään edellisen syksyn oppilasmäärää.

Vuonna 2007 perusopetuksessa oli oppilaita yhteensä 541 337. Kuntien perusopetuksen käyttökustannukset olivat 6 373 euroa oppilasta kohti. Yhdeksänvuotisen perusopetuksen piirissä oli 532 454 oppilasta ja heidän osaltaan käyttökustannus 6 167 euroa oppilasta kohti. Kunnan perusopetuksen yksikköhinnan perusosa (euroa/oppilas) saadaan kertomalla perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta luvulla 0,77. Yksikköhinnan perusosaa korotetaan muun muassa asukastiheyden, kouluverkon ja saaristoisuuden perusteella. Lisäksi kunnan perusopetuksen yksikköhinnan perusosaan tehdään keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävät oppilaskohtaiset korotukset. Perusopetuksen 7—9 vuosiluokkien oppilaista korotus on 30 prosenttia, ruotsinkieliseen opetukseen osallistuvista oppilaista 12 prosenttia ja vieraskielisistä oppilaista 20 prosenttia sekä erityisoppilaista siten, että vaikeimmin kehitysvammaisista oppilaista korotus on 400 prosenttia, muista vammaisista oppilaista 250 prosenttia ja erityisoppilaista 50 prosenttia.

Yksityisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhinta on sen kunnan yksikköhinta, jossa opetus pääasiassa järjestetään tai 90 prosenttia kunnan hinnasta, jos opetuksen järjestäjä ei ole ennen 31 päivänä heinäkuuta 1998 ylläpitänyt perusopetusta tai sitä vastaavaa opetusta antavaa oppilaitosta. Jos yksityisen perusopetuksen järjestäjän erityiseksi koulutustehtäväksi on määrätty järjestää opetusta pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille, korotetaan yksikköhintaa tätä opetusta saavien oppilaiden osalta. Opetusministeriö voi harkinnanvaraisesti korottaa yksityisen opetuksen järjestäjän ja kuntayhtymän yksikköhintaa vuosittaisella päätöksellä.

Oppilashuollon järjestäminen

Perusopetuslain (628/1998) 31 a §:n mukaan esi- ja perusopetuksen oppilaiden oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (77/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Uusi lastensuojelulaki (417/2007) tuli voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2008. Lain 9 §:ssä opetuksen järjestäjää veloitetaan aikaisempaa selkeämmin järjestämään koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut. Lastensuojelulain 8 §:n mukaan kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustoimintaa sekä muita lapsille ja nuorille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Oppilashuolto perustuu moniammatilliseen eri hallintokuntien ja ammattihenkilöiden yhteistyöhön ja siihen kuuluu sekä koko koulu-yhteisöä että yksittäisiä oppilaita koskevia asioita. Erityisesti viimeksi mainittuun työhön liittyy yksityiselämään ja henkilökohtaisiin oloihin liittyvien asioiden käsittelyä. Moniammatillisessa yhteistyössä sovellettaviksi tulevat useat eri hallintokuntia koskevat lait.

Varhainen puuttuminen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä

Mahdollisimman varhaisen tuen antamista korostetaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalalla. Uusi lastensuojelulaki korostaa ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevään lastensuojeluun kuuluvat lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja vanhempien ja muiden kasvattajien tukeminen sekä kunnan muiden palvelujen piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin,

kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana (3 §). Lain 8 §:n mukaan kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustointa sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on lisäksi valmisteltu asetusluonnos neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetuksen tarkoituksena on vahvistaa terveyttä ja hyvinvointia edistävää työtä sekä ongelmien varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä. Tätä tarkoitusta varten asetuksen luonnokseen sisältyy säännös erityisen tuen tarpeen tunnistamisesta ja tuen järjestämisestä (13 §).

Säännöksen mukaisesti terveysneuvonta ja terveystarkastukset olisi järjestettävä siten, että tunnistetaan alle kouluikäisen lapsen, oppilaan, opiskelijan ja perheen erityisen tuen tarve mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja järjestetään tarpeenmukainen tuki viiveettä. Erityisen tuen tarve on selvitettävä, jos alle kouluikäisessä lapsessa, oppilaassa, opiskelijassa perheessä tai ympäristössä on tekijöitä, jotka voivat vaarantaa tervettä kasvua ja kehitystä. Erityisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi tulee tarvittaessa järjestää lisäkäyntejä ja kotikäyntejä sekä laatia suunnitelma yhteistyössä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Tarvittaessa on tehtävä yhteistyötä kunnan eri toimijoiden, kuten päivähoidon, kotipalvelun, lastensuojelun, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä erikoissairaanhoidon kanssa.

Henkilötietojen käsittely, julkisuus ja salassapito oppilashuollossa

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on suojattu. Perustuslain esitöiden (HE 309/1993 vp) mukaan lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisen tai

muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Mainittu säännös sisältää lainsäädäntöä koskevan toimeksiannon, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietojen käsittelystä säädetään tarkemmin henkilötietolaissa (523/1999) sekä erityislainsäädännössä.

Henkilötietolaissa yleislakina säädetään viranomaisen tai muun tahon oikeudesta kerätä ja käsitellä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi tarpeellisia tietoja. Henkilötietolaissa arkaluonteisiksi säädettyjä henkilötietoja on oikeus kerätä ja tallettaa, jos kyse on laissa viranomaiselle tai muulle taholle välittömästi laissa säädetystä tehtävästä. Kunkin tahon tehtävien määrittelystä riippuu, mitä henkilötietoja ne voivat käsitellä.

Viranomaisten ja muiden tahojen tehtävät ja niihin liittyvä oikeus käsitellä henkilötietoja perustuu kutakin tahoja koskevaan erityislainsäädäntöön. Oppilashuolto perustuu perusopetuslain 31 a §:ssä säädettyyn opetuksen järjestäjän toimintaan, kansanterveyslaissa säädettyyn kouluterveydenhuoltoon ja lastensuojelulaissa säädettyyn kasvatuksen tukemiseen.

Henkilöä koskevien tietojen käsittelyssä oppilaan asemaa suojaa luottamuksellisuus, joka ilmenee lainsäädännössä salassapitovelvollisuutta koskevina säännöksinä. Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Säännöksen mukaan lähtökohtana on viranomaisen asiakirjan julkisuus. Salassapidon peruste tulee ilmetä laista.

Salassapitovelvollisuus jakaantuu asiakirjasalaisuuteen ja vaitiolovelvollisuuteen. Salassapitovelvollisuuteen kuuluu myös tietojen hyväksikäyttökielto. Oppilashuoltotyöhön osallistuvien ammattihenkilöiden tietojen salassapitoa ja salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä sisältyy koulutusta koskevaan lainsäädäntöön, sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön sekä yleislainsäädäntöön.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, julkisuuslaki) säädetään julkisuuden ja salassapidon yleisistä periaatteista. Salassapidon perusteista sääde-

tään julkisuuslain 24 §:ssä ja sen 1 momentin kohdat 25, 30 ja 32 ovat merkityksellisimmät oppilashuollon kannalta. Mainitun 30 kohdan nojalla oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Oppilashuollon asiakirjoihin voi sisältyä esimerkiksi oppilaan terveydentilaa koskevia asioita, jotka ovat sinällään myös muiden säännösten perusteella salassa pidettäviä asiakirjoja. Julkisuuslakia sovelletaan myös yksityisissä kouluissa lain 4 §:n 2 momentin nojalla. Sen mukaan julkisuuslaissa tarkoitettuna viranomaisena pidetään julkisia tehtäviä hoitavia yhteisöjä, laitoksia, säätiöitä ja yksityisiä henkilöitä niiden käyttäessä julkista valtaa. Valtioneuvoston myöntämän järjestämisluvan saaneet yksityiset opetuksen järjestäjät hoitavat julkista tehtävää antaessaan opetusta perusopetuslain mukaisesti. Julkista valtaa opetuksen järjestäjät käyttävät muun muassa opintososiaalisia etuja myöntäessään, tutkintotodistuksia antaessaan, kurinpitorangaituksia määrätessään ja oppilaita erityisopetukseen siirtäessään.

Perusopetuslain 40 §:n 1 momentin mukaan opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, koulun henkilöstöön kuuluvat ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa luvattomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat koulutukseen liittyviä tehtäviä hoitessaan saaneet tietää oppilaiden tai perusopetuslaissa tarkoitettun koulun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Kouluterveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevat salassapitosäännökset ovat julkisuuslain lisäksi terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä. Terveydenhuoltoa koskeva salassapitovelvollisuuden sääntely selkiytyi julkisuuslain voimaantullessa, jolloin useat salassapitoa koskevat erityissäännökset kumottiin. Noudatettavina ovat kuitenkin edelleen potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992, potilaslaki) potilasasiakirjoja koskevat säännökset ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 16 ja 17 §:ssä olevat säännökset salassapitovelvollisuudesta. Potilaslain 13 §:n 1 momentin mukaan potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Pykälän 2 momentissa säädetään terveydenhuollon ammattihenkilön ja tervey-

denhuollon toimintayksikössä työskentelevän henkilön velvollisuudesta pitää salassa potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot, jos potilas tai hänen laillinen edustajansa ei ole antanut siihen kirjallista suostumusta.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, sosiaalihuollon asiakaslaki) asiakirjasalaisuutta koskevassa 14 §:n 1 momentissa säädetään salassa pidettäviksi sosiaalihuollon asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta ja muusta yksityisestä henkilöstä. Pykälän 2 momentissa säädetään erikseen asiakirjasalaisuuden sisällöstä ja 15 §:ssä vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellostä.

Tietojen antamisesta oppilashuollossa säädetään eri laeissa. Julkisuuslain 7 luvussa säädetään viranomaisen oikeudesta antaa salassa pidettäviä tietoja. Mainitut säännökset eivät kuitenkaan velvoita salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen. Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan salassa pidettävän tiedon voi luovuttaa vain, jos lailla niin säädetään. Säännöksen perustelujen mukaan viranomaisen oikeus tietojen saamiseen määräytyy pääasiassa erityislainsäädännön mukaisesti. Säännöksessä edellytetään erityislain nimenomaista säännöstä oikeudesta tai velvollisuudesta antaa tai saada salassa pidettävä tieto. Säännöksestä pitää ilmetä tiedon luovutuksen sallittavuus salassapitosäännöksistä riippumatta, samoin kuin se, mitkä salassapitoperusteet säännös syrjäyttää. Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetään viranomaisen oikeudesta antaa tieto salassa pidettävästä asiakirjasta, jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa.

Opetuksessa ja oppilashuollossa salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa perusopetuslain 40 §:n 2 momentin nojalla. Sen mukaan säännöksessä mainitut opetuksen järjestämisestä vastaavan toimielimen jäsenet, koulun henkilöstöön kuuluvat ja opetusharjoittelua suorittavat sekä kouluterveydenhuollosta tai muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat salassapitovelvollisuutta koskevista säännöksistä huolimatta antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille ope-

tuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen antamisesta säädetään potilaslain 13 §:ssä tyhjentävästi. Pykälän 2 momentissa säädetään oikeudesta antaa potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja potilaan tai hänen laillisen edustajansa kirjalliseen ja nimenomaiseen suostumukseen perusteella. Pykälän 3 momentin nojalla tiedot voidaan antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Säännöksessä säädetään myös potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen antamisesta terveydenhuollon sisällä.

Sosiaalihuollon asiakaslaissa on julkisuuslakia täydentäviä erityissäännöksiä, jotka antavat oikeuden luovuttaa salassa pidettäviä tietoja. Lähtökohtana salassa pidettävien tietojen luovuttamisessa on asiakkaan suostumus tietojen antamiseen. Jos suostumusta ei saada, sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja saa sosiaalihuollon asiakaslain 17 §:n 1 momentin nojalla antaa salassapitovelvollisuuden estämättä asiakirjasta tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, järjestämiseksi tai toteuttamiseksi. Oikeudelle antaa tietoja on lisäksi säädetty kolme vaihtoehtoista lisäedellytystä. Niiden mukaan salassa pidettävä tieto voidaan luovuttaa esimerkiksi silloin, kun tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi tai asiakkaan välttämättömien etujen tai oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä. Pykälässä tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa sosiaalihuollon viranomaisen ohella muulle viranomaiselle. Opetustoimessa kyseeseen voivat tulla lähinnä opetuksessa tarvittavien tukitoimien, erityisopetuksen tai muun vastaavan tarpeen selvittämiseksi tai niihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi tarvittavat tiedot.

Sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:ssä säädetään muun muassa koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa hallussaan olevia tietoja ja selvityksiä sosiaalihuollon viranomaiselle salassapitosäännösten estämättä. Edellytyksenä on, että tiedot ja selvitykset ovat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavia, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi,

sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten.

Henkilötietoja sisältävien asiakirjojen laatimisesta opetustoimessa ei ole säädetty erikseen, vaan sovellettavaksi tulee yleislakina henkilötietolaki.

Asiakastietojen laatimisesta säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 16 §:ssä ja potilaslain 12 §:ssä. Asiasta säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut oppaan asetuksen soveltamisesta.

Sosiaalihuollon asiakaslain 28 §:n mukaan sosiaalihuollon järjestäjän ja toteuttajan on tehtävä asiakirjaan merkintä, kun tietoja hankitaan ulkopuolelta tai annetaan pykälässä mainituissa tilanteissa. Lain 26 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi tarvittaessa antaa yleisiä ohjeita asiakastietojen käsitteilyyn ja säilyttämiseen liittyvistä menettelyistä.

2.2 Nykytilan arviointi

Erytyisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen

Perusopetusta koskevassa lainsäädännössä on yleisiä kaikkea esi- ja perusopetusta koskevia säännöksiä. Erityisopetusta koskevissa säännöksissä erityisopetukselle annetaan oma erityinen merkityksensä ja sisältönsä, mikä johtaa myös käytännössä oppilaiden jakamiseen yleisopetuksen ja erityisopetuksen oppilaiksi. Tätä merkityksenantoa vahvistavat lainsäädännössä ja käytännössä käytetyt käsitteet, kuten erityisopetus sekä erityisopetukseen ottaminen ja siirtäminen. Päätös ottamisesta ja siirtämisestä erityisopetukseen merkitsee oppilaan aseman muuttumista monella tavalla. Erityisopetuspäätös saattaa merkitä oppilaalle koulun tai luokan vaihtamista. Päätöksellä voi olla vaikutusta myös oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen. Nykyiset säännökset eivät riittävän hyvin turvaa oppilaan etua ja oppilaiden yhdenvertaista kohtelua siten, että tuen järjestäminen arvioitaisiin ensisijaisesti oppilaan tuen tarpeen näkökulmasta.

Laadukas esi- ja perusopetus sekä opetukseen liittyvä oppimisen ja kasvun tuki ovat erityisen tuen tarpeen syntymisen ehkäisyn olennainen perusta. Lainsäädännöstä puuttuvat riittävän selkeät säännökset oppilaan oikeudesta saada ja opetuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää varhaista tukea. Erityisopetuksen määrällisen kasvun syitä arvioidessa on pohdittu muun muassa sitä, pyritäänkö oppilaan tuen tarpeisiin vastaamaan erityisopetusratkaisulla silloinkin, kun oikea ratkaisu voisi olla riittävän varhain aloitettu tuki yleisopetuksessa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kaikkien opettajien tehtävänä on ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa, auttaa oppilasta kehittämään oppimisen taitojaan ja näin ehkäistä ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Jokaisen opettajan tehtävänä on oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen. Tämä edellyttää opettajalta taitoa havaita oppilaidensa tuen tarpeita sekä käyttää opetuksen yhteydessä joustavasti hyväkseen erilaisia tukimuotoja ja moniammatillista yhteistyötä.

Opetussuunnitelman perusteissa tuki on jaettu opiskelun yleiseen tukeen ja erityiseen tukeen. Yleisen tuen osuudessa käsitellään kodin ja koulun yhteistyötä, oppimissuunnitelman käyttöä, ohjauksen järjestämistä, tukiopestusta, oppilashuoltoa ja kerhotoimintaa. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta koskevassa osuudessa käsitellään puolestaan osa-aikaista erityisopetusta, erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen oppilaiden opetusta, henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa sekä toiminta-alueittain järjestettävää opetusta. Jaottelu ei tue eri tukimuotojen joustavaa ja suunnitelmallista, oppilaan kulloisiinkin tarpeisiin liittyvää tuen järjestämistä.

Tutkimusten mukaan varsinkin osa-aikaisen erityisopetuksen käyttäminen varhaisen tuen välineenä, eikä vasta erityisen tuen muotona, olisi hyvin tuloksellista ja vaikuttaisi myönteisesti sekä oppilaan itsetuntoon että oppimistuloksiin. Toisaalta erityistä tukea tarvitsevat oppilaat hyötyvät aivan erityisesti tiiviistä kodin ja koulun yhteistyöstä tai esimerkiksi motivoivasta kerhotoiminnasta. Oppilaan tuen tarpeiden huomioonotta-

mista tulisi nykyistä selvemmin korostaa myös työtapojen valinnan perusteita määriteltäessä sekä oppilaan arviointia koskevassa opetussuunnitelman perusteiden osuudessa.

Opetushallituksen erityisopetuksen seudullisten palvelujen kehittämisen hankkeessa (ALPO) mukana oleville kunnille tehtiin vuonna 2007 kysely koskien erityisopetuksen kuntakohtaisia hallinnollisia menettelytapoja. Kuvauksia saatiin 40 kunnasta. Analyysin tulokset osoittivat erityisopetukseen liittyvien toiminnan kuvausten vaihtelevan paljon kunnittain ja käsitteiden olevan epätäsmällisiä. Joissakin kunnissa toimitaan erityisopetukseen liittyen pitkäjänteisesti, strukturoidusti ja aikataulutetusti sekä tulevaa tarvetta ennakoiden. Osassa kunnista edellytetään tietyt tukitoimet tehdyksi ennen kuin siirtopäätöstä erityisopetukseen aletaan pohtia. Vain muutammat kunnat painottivat oppilashuoltoryhmän merkitystä. Erityisopetukseen otto- tai siirtopäätöksen tekijät vaihtelivat kunnittain.

ALPO-hankkeen kokemusten mukaan nykyisillä säädöksillä ja käytännöillä erityisopetuspäätöksen kriteerinä on usein oppilaille tehty lääketieteellinen diagnoosi tai koulun ulkopuolisen asiantuntijan tutkimus eikä niinkään oppilaan pedagogisen tuen tarve. Oppilaan diagnoosi ei kuitenkaan ole suoraan yhteydessä oppilaan tuen tarpeeseen. Yhden diagnoosiryhmän sisälläkin tuen tarve vaihtelee huomattavasti. Kunnat kokevat, että koulun tukitoimet kohdentuvat näin pääsääntöisesti niihin oppilaisiin, joilla on lääketieteellinen diagnoosi ja tämän pohjalta tehty päätös erityisopetukseen ottamisesta tai siirtämisestä. Tuen ulkopuolelle jäävät myös monet sellaiset oppilaat, jotka ovat todellisuudessa jopa enemmän tuen tarpeessa tai joiden opetuksen järjestämisestä saattaa aiheutua huomattavasti suurempia kustannuksia.

Kunnissa koetaan erityisen pulmalliseksi se, että koulun ulkopuoliset tahot määrittelevät erityisopetuspäätöksen tarpeellisuutta, eikä pedagogisella arviolla ole riittävästi painoarvoa. Tukitoimien suunnittelu pohjautuu tällöin lääketieteelliseen eikä pedagogiseen asiantuntemukseen. Eri tukimuotojen monipuolinen pohdinta ei myöskään tapahdu koulun todellisten mahdollisuuksien pohjalta. Koulun ulkopuolella ei ole kokonaisnäkemystä oppilaiden kaikista tukitarpeista tai

koulun mahdollisuuksista. Toisinaan lausunnon antajalla ei myöskään ole riittävää tietämystä kunnan tai koulun tarjoamista erilaisista tukipalvelu- vaihtoehdoista. Eri kunnissa ja eri asiantuntijatahojen suositusten perusteet samankin kunnan sisällä vaihtelevat paljon. Erityisesti suuret kaupungit korostivat erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen kehittämistä koskevassa kannanotossaan opetusministeriölle (2005) oppimisympäristön kehittämistä oppimisen, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmista vamma- ja lääketiedekeskeisyyden sijaan.

Perusopetuksen järjestäminen oppilaille, jotka ovat tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisia, on erityisen ongelmallista. Koulun käytettävissä olevat keinot eivät useinkaan riitä sellaisten ongelmien ratkaisemiseen, jotka ensisijaisesti johtuvat koulun ulkopuolisista tekijöistä. Vuonna 2005 alkanessa sairaalaopetuksen kehittämishankkeessa (SAIREKE) on rakennettu sairaalaopetukselle uudenlaista toimintastrategiaa osana seudullista erityisopetusta. Hankkeen tarkoituksena on parantaa sairaalaopetuksen toimintaedellytyksiä ja opetuksen laatua sekä parantaa oppilaan mahdollisuuksia integroitua omaan kouluunsa sairaalaopetuksen siirtymävaiheissa.

Hoitotakuun toteutuminen kyseisten lasten ja nuorten osalta on välttämätöntä. Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden lasten- ja nuorisopsykiatriseen tutkimukseen ja hoitoon pääsyn jonotusaikojen lyhentäminen on ensiarvoisen tärkeää myös opetuksen järjestämisen näkökulmasta. Erityisesti oppilaan psykiatriseen hoitoon pääsyn pitkittyminen aiheuttaa usein tilanteen kriisiytymisen oppilaan koulussa ja vaikeuttaa välillisesti myös mahdollista myöhempää hoitoa. Lapsen tai nuoren arjen turvaaminen lastensuojelullisin toimenpitein tai tarvittavan psykiatrisen hoidon järjestäminen ovat lapsen tai nuoren lainsäädännössä turvattu oikeus. Osa edellä mainituista oppilaista odottaa pääsyä lasten- tai nuorisopsykiatriseen hoitoon tai lastensuojelun sijoitusta, osaa ei ole saatu hoidon piiriin muista syistä. Myös hoidosta takaisin kouluun siirtyvän oppilaan opetuksen järjestäminen tuottaa joskus vaikeuksia. Osa oppi-

laista on erilaisten tilapäisten opetusjärjestelyjen varassa.

Tukiopetuksen, osa-aikaisen erityisopetuksen ja erityisopetuksen toteutuminen

Lukuvuonna 2006—2007 noin 41 prosenttia kouluista osoitti 7.—9-vuosiluokille tukiopetuksen käyttöön alle kaksi tuntia viikossa sataa lasta kohti. Tukiopetukseen ei resurssoinut lainkaan noin 4 prosenttia kouluista. Vähintään 10 tuntia viikossa sataa oppilasta kohti tukiopetusta kohdensi noin 21 prosenttia kouluista. Syyslukukaudella 2006 noin 50 prosenttia kouluista tarjosi tukiopetusta alle kaksi tuntia viikossa, noin 23 prosentissa kouluista toteutui vähintään kymmenen tuntia tukiopetusta sataa oppilasta kohti. Noin kolmessa prosentissa kouluista tukiopetusta ei toteutettu lainkaan. (Opetushallitus & Stakes 2007; TedBM-hanke).

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on puhe-, luki- tai kirjoittamishäiriöitä. Lukuvuonna 2006—2007 osa-aikaiseen erityisopetukseen osallistui 22 prosenttia perusopetuksen oppilaista, eli 128 600 peruskoululaista. Määrä lisääntyi vähän edellisvuoteen verrattuna. Osa-aikaisessa erityisopetuksessa kasvoi eniten matematiikan oppimisessa tukea tarvitsevien määrä.

Syksyllä 2007 peruskoululaisista 46 100 oppilasta eli kahdeksan prosenttia oli otettu tai siirretty erityisopetukseen. Vaikka peruskoululaisten määrä väheni, erityisopetuksen otettujen tai siirrettyjen määrä kasvoi edellisvuodesta n. 1 400 oppilaalla.

Vuotta 2007 koskevien tietojen mukaan koko maassa erityisopetukseen otetuista tai siirretyistä oppilaista 26,4 prosenttia opetetaan kokonaan yleisopetuksen ryhmissä, 23,8 prosenttia osin yleisopetuksen ryhmissä ja 49,8 prosenttia erityisluokissa tai erityisryhmissä. Maakunnittaiset erot erityisopetuksen järjestämipaikan mukaan ovat huomattavia. Erityisopetukseen otetuista tai siirretyistä opiskeli vähiten erityisluokissa tai -ryhmissä Pohjanmaalla (28,8 %), Lapissa (30,3 %), Keski-Suomessa (32,7 %) ja Itä-Uudellamaalla (34,9 %). Vastaavasti erityisluokissa tai -ryhmissä opiskeli eniten Ahvenanmaalla (74,4 %), Kymenlaaksossa (64,6 %), Sata-

kunnassa (62,4 %), Uudellamaalla (58,4 %), Varsinais-Suomessa (54,2 %) ja Pohjois-Karjalassa (50,9 %).

Maakunnittaiset erot erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen peruskoulun oppilaiden osalta ovat huomattavia vuoden 2007 osalta. Erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen oppilaiden suhteellinen osuus on suurin Etelä-Karjalassa (9,5 %), Päijät-Hämeessä (9,3 %), Uudellamaalla (9,3 %) ja Etelä-Savossa (9,1 %) ja vastaavasti pienin Ahvenanmaalla (3,1 %), Pohjois-Pohjanmaalla (5,9 %), Pirkanmaalla (6,3 %) ja Kanta-Hämeessä (6,4 %).

Opetusministeriön erityisopetuksen strategiauistion mukaan erityisopetuksen määrälliseen kasvuun vaikuttavat tilastotekniset ja kuntoutukselliset-hoidolliset tekijät, kehittynyt diagnosointi, erityispedagogisen tutkimuksen tuottama uusi tieto sekä opetuslainsäädännön muuttuminen. Edellisten lisäksi ilmenee vaikeasti selitettävää kasvua, joka liittyyneen käytössä oleviin hallinnollisiin menettelytapoihin sekä yhteiskunnassa tapahtuneisiin muutoksiin. Keskeinen ongelma erityisopetuksen aluetta koskevassa tutkimuksessa ja tilastoinnissa on se, että erityisopetuksen indikaattorit kuvaavat tällä hetkellä enemmän opetuksen tarjontaa, eivätkä tarvetta.

Erityisopetukseen liittyvä päätöksenteko

Erityisopetukseen ottamisen ja siirtämisen hallintomenettely ja päätöksenteko on koettu ongelmalliseksi, koska siinä on katsottu painottuvan liikaa muu kuin pedagoginen asiantuntemus. Päätöksiä tehdään ennen muuta lääketieteellisen, psykologisen tai sosiaalisen selvityksen perusteella, eikä oppilaan opettajien asiantuntemusta oppilaan opetuksen ja kasvun tukemisen tarpeesta käytetä riittävästi. Erityisopetusta koskevassa päätöksenteossa ongelmallisena on pidetty myös useiden eri päätösten tekemistä. Oppilaalle tulee tehdä erikseen erityisopetukseen ottamista tai siirtämistä koskeva päätös ja henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva päätös. Jos kyseessä on pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluva oppilas, tulee tästä tehdä oppilaalle vielä kolmas päätös.

Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle tulee laatia hyväksyttyyn

opetussuunnitelmaan perustuva, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Kyse on hallintopäätöksestä, jonka tekemisessä noudatetaan hallintolakiä, ja johon on mahdollisuus hakea muutosta valittamalla lääninhallitukselta. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan tehtävänä on pitkällä aikavälillä tukea oppilaan yksilöllistä oppimisprosessia. Suunnitelmaan tulee kirjata kaikki oppilaan tarvitsemat tukitoimet ja sitä tulisi tarkistaa oppilaan tilanteen muuttuessa. Koska HOJKS on valituskelpoinen hallintopäätös, sen joustava laatiminen tai muuttaminen on koettu hankalaksi oppilaan tuen tarpeessa ja kehityksessä tapahtuneiden muutosten perusteella.

Erityisopetuksen ryhmäkoot

Peruskoulun opetusryhmien kokoa selvittäneen kyselyn (Opetusministeriö 2008) perusteella erityisopetuksen ryhmäkoot ovat pääsääntöisesti pieniä. Erityisopetuksen keskimääräinen ryhmäkoko oli vuonna 2008 tavallisissa peruskouluissa alle kuusi oppilasta. Suurin ryhmäkoko vaihteli 20 oppilaasta 28 oppilaaseen. Näin suuria ryhmiä voidaan pitää harvinaisina erityis- ja poikkeustapauksina, koska kymmenen oppilaan ja sitä pienempien opetusryhmien osuus oli luokkamuotoisessa erityisopetuksessa 96 prosenttia ja osa-aikaisessa erityisopetuksessa 89 prosenttia. Erityiskoulujen keskimääräinen ryhmäkoko oli alle seitsemän oppilasta ja suurimmat ryhmät olivat korkeintaan 12 oppilaan suuruisia.

Käytännössä ongelmalliseksi ovat muodostuneet tulkinnot siitä, kuinka monta erityisopetuksessa olevaa oppilasta voidaan integroida yleisopetuksen opetusryhmään tai siitä, kuinka suuri opetusryhmän koko voi olla silloin, kun ryhmä koostuu erilaisista erityisoppilaista.

Opettajankoulutuksen kehittäminen

Eduskunnan sivistysvaliokunta on lausunnossaan (SiVL 9/2004) korostanut, että kasvatuksellisten erityistarpeiden yleistyminen lisää kaikkien opettajien erityispedagogisen osaamisen vaatimuksia. Opettajaksi opiske-

levilla tulee olla mahdollisuus jo opetusharjoittelujen yhteydessä oppia ja soveltaa erityispedagogisia tietoja käytännössä. Opettajankoulutus 2020 -työryhmä on opettajankoulutuksen kehittämisehdotuksissaan painottanut erityispedagogisen tietämyksen merkitystä kaikessa opettajankoulutuksessa. (Opetusministeriön selvityksiä 2007:44).

Opetushallituksen laatimassa ennakoinnissa vuoteen 2020 asti suomenkielisten erityisopettajien laskennalliseksi opettajatarpeeksi arvioitiin 5 200 ja ruotsinkielisten erityisopettajien laskennalliseksi tarpeeksi noin 350. Ennakoinnin perusteella erityisopettajankoulutukseen otettavien määrän vuoteen 2020 asti tulisi olla yhteensä noin 4 850. Suomenkieliseen koulutukseen tulisi ennakoinnin mukaan ottaa noin 4 600 opiskelijaa ja ruotsinkieliseen koulutukseen 240 opiskelijaa vuoteen 2020 mennessä. Vuositasolla tämä tarkoittaa Opetushallituksen tämän hetkistä tilannetta koskevan ennakoinnin mukaan noin 450 opiskelijan sisäänottoa erityisopettajankoulutukseen.

Tuorein opettajatiedonkeruu (Opettajat Suomessa 2008, Opetushallitus) suoritettiin kevätlukukaudella 2008. Vastausprosentti tiedonkeruussa peruskoulujen osalta oli 86,8 prosenttia ja peruskouluasteen erityiskoulujen osalta 86,9 prosenttia. Selvityksessä mukana olevissa perusopetuksen kouluissa työskenteli 5 391 erityisluokanopettajaa ja erityisopettajaa. Erityisopetusta antoi myös runsaat 130 päätoimista tuntiopettajaa. Muodolliset kelpoisuusehdot täyttyi 73 prosentilla kaikista erityisopettajista.

Erityisluokanopettajien ja erityisopettajien kelpoisuustilanne oli parantunut kevätlukukaudesta 2005 kevätlukukaudteen 2008. Hoitamaansa tehtävään muodollisesti kelpoisten opettajien osuus oli kasvanut mainittuna ajanjaksona 2,1 prosenttia. Alueellisesti vaikein kelpoisuustilanne oli Etelä-Suomen läänissä, missä 35,4 prosentilla erityisluokanopettajista ja erityisopettajista ei ollut muodollista kelpoisuutta hoitamaansa tehtävään. Kelpoisuustilanne oli paras Ahvenanmaalla, missä 81,5 prosenttia opettajista oli muodollisesti kelpoisia hoitamaansa tehtävään.

Selvityksessä mukana olleiden koulujen erityisluokanopettajista ja erityisopettajista 32,2 prosenttia oli kevätlukukaudella 2008

alle 40-vuotiaita, 34,3 prosenttia oli 40—49-vuotiaita ja 33,5 prosenttia oli 50 vuotta täytäneitä. Suomenkielisen erityisopetuksen opettajat olivat keskimäärin vanhempia kuin ruotsinkielisen opetuksen opettajat.

Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely

Oppilashuolto perustuu eri hallinnonalojen ammattihenkilöiden työhön, jossa sovelletaan yleislakien lisäksi kunkin hallinnonalan erityislainsäädäntöä. Käytännössä ongelmana on ollut epätietoisuus velvollisuudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja ja oikeudesta saada niitä. Lähtökohta on, että kukin ammattikunta tuntee omat säännöksensä ja toimii niiden mukaisesti, mutta ilmeisesti tietämättömyys toista ammattikuntaa koskevista säännöksistä ja myös se, että aina ei ole velvollisuutta tai oikeutta antaa salassa pidettäviä tietoja aiheuttaa ongelmallisia tilanteita. Tämä saattaa hankaloittaa ja hidastaa lasta koskevaa päätöksentekoa ja tukitoimien järjestämistä.

Eri ammattihenkilöitä koskevat tietojen salassapitoperusteet määräytyvät eri perustein. Koulun henkilöstöä koskeva salassapitosäännös on perusopetuslain 40 §:n 1 momentissa. Kouluterveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevat salassapitosäännökset ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa ja potilaslaissa. Koulupsykologian terveydenhuollon ammattihenkilönä sovelletaan potilaslakia. Sosiaalihuollon asiakaslain soveltamisesta koulukuraattorien ja psykologien toimintaan on epäselvyyttä ja erilaisia tulkintoja.

Koska sosiaalihuollon asiakaslakia sovelletaan sosiaalitoimen palveluksessa oleviin kuraattoreihin, on heillä salassapitosäännösten, tietojensaantioikeuksien ja tietojen luovutuksen kannalta erilainen asema kuin muiden hallintokuntien palveluksessa olevilla kuraattoreilla. Lastensuojelulainsäädännön ja sen esitöiden mukaan koulukuraattorin työ liittyy kiinteästi kouluun ja siitä johtuen on tulkittu, että heillä on oma asiakasrekisterinsä. Ei ole tarkoituksenmukaista, että sosiaalihuollon erityislainsäädännön soveltaminen kuraattoreihin riippuu kuraattoritoiminnan hallinnollisesta sijoittamisesta.

Kaikkiin oppilashuollon tahoihin sovelletaan erityislainsäädännön lisäksi julkisuuslakia. Sen 24 §:ssä on säännökset salassa pidettävistä asiakirjoista ja 26 §:n mukaan salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa tietoja vain oppilaan ja hänen laillisen edustajansa nimenomaisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään. Sekä sosiaalihuollon asiakaslaissa että potilaslaissa säädetään asiakkaan suostumuksesta tietojen luovuttamiseen. Säännökset vahvistavat asiakkaan itsemääräämisoikeutta oppilashuoltoa koskevia ratkaisuja tehtäessä. Sosiaalihuollon asiakaslaki ja potilaslaki sisältävät myös alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevat säännökset. Sosiaalihuollossa ja potilaslain säätelmissä terveyden- ja sairaanhoidossa suostumus yksityisyyttä koskevien tietojen ilmaisemiseen on saatava henkilöltä itseltään aina, kun hän kykenee arvioimaan suostumuksensa merkityksen. Sosiaalihuollon osalta alaikäisen tietojen luovuttamisen kielto-oikeutta kuitenkin rajoittaa alaikäisen edun vastaisuus.

Perusopetuslain 3 §:ssä säädetään yleisesti opetukseen liittyen yhteistyöstä kotien kanssa. Nimenomaista säännöstä oppilaan ja hänen laillisen edustajansa käsityksestä tiedon luovuttamistilanteissa ei perusopetuslaissa ole. Tällä hetkellä oppilaan ja hänen laillisen edustajansa käsityksen merkitys tiedon luovuttamistilanteissa jää opetustoimessa julkisuuslain 26 §:n yleissäännöksen varaan. Perusopetuslain säännöksissä ei riittävän selkeästi korosteta oppilaan ja hänen huoltajansa itsemääräämisoikeutta.

Myös salassa pidettävien tietojen ilman asianomaisen henkilön suostumusta tapahtuvaa luovuttamista koskeva säännösten täsmäntäminen on tarpeen. Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen oppilashuollossa perustuu perusopetuslain 40 §:n 2 momenttiin, jossa ei ole yksityiskohtaisesti säädetty niistä tilanteista, joissa oppilaan salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa ulkopuolisille oppilaan ja hänen huoltajiensa suostumuksesta riippumatta.

Perusopetuslain 40 §:n 2 momentissa tarkoitettu tiedon siirto on rajattu opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämiin tietoihin. Perusopetuslaissa ei määritellä, mitkä ovat opetuksen järjestämisen kannalta

välttämättömiä tietoja. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto jää kulloisenkin tiedonhaltijan harkintaan. Määrittely aiheuttaa käytännössä tulkintaongelmia. Toisaalta tyhjentävää määrittelyä ei voida lainsäädännössä tehdä, koska oppilaan opetuksen kannalta välttämätön tieto vaihtelee yksittäistapauksittain, eikä kaikkia tilanteita pystytä laissa ennakoimaan.

Perusopetuslain 40 §:n 2 momentin ilmaisu kouluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat on tulkinnanvarainen. Myös oikeudesta luovuttaa tietoja oppilaan siirtyessä toiseen kouluun tai koulutusmuotoon on erilaisia tulkintoja. Epäselväksi jää kenelle opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja saa säännöksen perusteella luovuttaa. Epäselvää on myös se, ketkä saavat ilman oppilaan ja hänen huoltajiensa suostumusta osallistua yksittäisen oppilaan oppilashuoltoasioiden käsittelyyn ja millä ehdoin he voivat tietoja toisilleen antaa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tehostettu ja erityinen tuki

Esityksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa esi- ja perusopetuksen oppilaan oikeutta saada oppimiselleen ja koulunkäynnilleen tukea riittävän varhain ja joustavasti opetuksen yhteydessä. Tavoitteena on myös lisätä oppilaille annettavan tuen suunnitelmallisuutta ja tehostaa nykyisin käytössä olevia tukitoimia sekä moniammatillista yhteistyötä. Tuki ehdotetaan asteittain vahvistettavaksi siten, että opetuksen yhteydessä annettavaa, lyhytaikaista tukea vahvemmat tukimuodot olisivat tehostettu tuki ja erityinen tuki. Ensimmäinen tukimuoto olisi tehostettu tuki, joka käsittäisi nykyisin käytössä olevat tukimuodot, kuten tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, oppilashuollollinen tuki ja erilaiset pedagogiset ratkaisut. Tehostetun tuen avulla tuettaisiin oppimista ja kasvua sekä ehkäistäisiin oppilaan oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä syrjäytymistä.

Erityisen tuen ja sen osana erityisopetuksen järjestäminen tulisi kyseeseen siinä tapauk-

nessa, kun oppilasta ei voida tukea riittävästi tehostetulla tuella. Tämä tulisi selkeyttämään edellytyksiä erityisen tuen ja erityisopetuksen antamiseksi. Erityistä tukea saavan oppilaan opetus riittävine tukitoimineen järjestettäisiin oppilaan lähikoulussa ja luontaisessa opetusryhmässä aina kun se on mahdollista.

Esityksessä ehdotetaan muutettavan perusopetuslakia siten, että siinä säädettäisiin oppilaiden tukemisen aloittamisesta heti tuen tarpeen ilmetessä sekä tehostetun tuen aloittamisesta silloin, kun oppilas tarvitsee useaa tuen muotoa tai pitkäaikaista tukea. Perusopetuslaissa ehdotetaan säädettävän oppilaille tehtävästä oppimissuunnitelmasta. Opetushallitus velvoitettaisiin määräämään tehostetun tuen, oppimissuunnitelman ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman sisällöstä opetussuunnitelman perusteissa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi oppilaille annettavasta erityisestä tuesta. Erityisen tuen antamiseksi oppilaille tehtäisiin nykyisen erityisopetukseen ottamista tai siirtämistä koskevan päätöksen sijasta erityistä tukea koskeva päätös. Päätös olisi määräaikainen ja siinä päätettäisiin oppilaan oikeusturvan kannalta merkityksellisistä, tuen järjestämisen turvaavista asioista. Erityistä tukea koskevan päätöksen saaneelle oppilalle tehtäisiin henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joka ei enää olisi hallintopäätös, vaan erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa koskeva asiakirja. Ehdotuksella vahvistettaisiin pedagogisen ja moniammatillisen asiantuntemuksen merkitystä erityisen tuen päätöstä valmisteltaessa.

3.2 Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely

Oppilashuoltoa koskevan säännösmuutoksen tarkoituksena on selkeyttää eri hallinnonalojen ammattihenkilöiden yhteistyötä oppilashuollossa. Perusopetuslain oppilashuoltoa koskevassa säännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että oppilashuoltoryhmässä tai vastaavassa yksittäisen oppilaan asioiden käsittelyyn saavat osallistua vain ne henkilöt, joiden tehtäviin oppilaan asioiden käsittely välittömästi kuuluu. Lisäksi säädettäisiin

siin oppilasta koskevien tietojen kirjaamisesta moniammatillisessa oppilashuoltotyössä.

Perusopetuslain salassapitosääntöön ehdotetaan lisättäväksi säännökset salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta oppilashuoltotyöhön osallistuvien henkilöiden välillä. Tarkoituksena on selkeyttää oppilashuollossa toimivien oikeutta opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen saamiseen ja velvollisuutta tietojen luovuttamiseen. Lähtökohtana olisi aina yhteistyö oppilaan ja hänen perheensä kanssa. Tällä selkeytettäisiin oppilaan ja hänen huoltajiansa itsemääräämisoikeutta oppilaan asioita käsiteltäessä. Säännöksessä säädettäisiin myös salassapidettävien, oppilaan opetuksen asianmukaiseksi järjestämiseksi välttämättömien tietojen pyytämistä muulta taholta oppilaan huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella. Lakiin esitetään lisättäväksi säännös, jossa säädetään opetuksen järjestäjän oikeudesta saada sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä tietoja salassapitoa koskevien säännösten estämättä. Lakiin esitetään myös lisättäväksi säännös, jolla opetuksen järjestäjä velvoitettaisiin toimittamaan tietyn oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät salassapidettävät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle oppilaan muuttaessa tai vaihtaessa toisen opetuksen järjestäjän oppilaitokseen.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Tehostettu ja erityinen tuki

Esityksessä ei ehdoteta uusien tukimuotojen luomista, vaan käytössä olevien keinojen nykyistä suunnitelmallisempaa ja tehokkaampaa käyttämistä. Ehdotukset selkeyttäisivät opetuksen järjestäjän vastuuta tukitoimien järjestämisedellytysten luomisessa. Riittävän varhain aloitetulla tuella pystytään yleensä auttamaan lasta joustavammin ja oikea-aikaisemmin ja pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna myös taloudellisesti tehokkaammin. Tehostettua ja erityistä tukea koskevilla ehdotuksilla ei siten olisi suoranaisesti merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Varhaisen tuen menettelytapoja ja moniammatillisen yhteistyön kehittämistä on tuettu kohdennetuilla valtionavustuksilla 233 kunnassa kevästä 2008 lähtien. Tehostetun ja erityisen tuen kehittämistoiminta (Kelpo) on osa erityisopetuksen strategian toimeenpanoa. Kelpo-toimintaan osallistuvista kunnista runsas puolet toteuttaa hankkeen seudullisena yhteistyönä ja vajaa puolet kunta-kohtaisena. Opetushallitus vastaa Kelpo -kehittämistoiminnan valtakunnallisesta ohjauksesta ja koordinoinnista.

Kehittämistoimintaan on vuonna 2008 myönnetty 7,4 miljoonaa euroa. Kehittämistoiminnan piiriin on tulossa lisää kuntia vuoden 2009 aikana. Vuosille 2009—2010 kehittämistoimintaan on varattu 7 miljoonaa euroa. Ehdotuksessa tarkoitettuja tukimuotoja on kehitetty myös sairaalaopetuksen kehittämishankkeessa (SAIREKE-projekti), jonka toteuttamiseen on myönnetty yhteensä 570 000 euroa.

Opetushallitus järjesti erityisopetuksen täydennyskoulutuksen tilaisuuksia vuosina 2005—2007 yhteensä 151 ja niissä aloitti yli 3 300 henkilöä. Rahoitusta niihin kohdennettiin yhteensä lähes 2,8 miljoonaa euroa. Myös lääninhallitukset järjestivät vastaavaa koulutusta. Täydennyskoulutustilaisuuksiin on kohdennettu edelleen vuosina 2008 ja 2009 yhteensä noin 1,7 miljoonaa euroa.

Opetusministeriön yleissivistävän koulutuksen talousarviokohderystä on nostettu asteittain perusopetuksen laadun parantamiseksi siten, että vuonna 2008 lisäys oli 18 miljoonaa euroa ja vuonna 2009 40 miljoonaa euroa. Vuonna 2010 valtion talousarviokohderykseen on varattu 62 miljoonaa euroa ja vastaavasti vuodelle 2011 80 miljoonaa euroa.

Vuodelle 2010 tehostetun ja erityisen tuen yleisten toimintaedellytysten vahvistamiseen on valtion talousarvioon tarkoitettu varata noin 15 miljoonaa euroa, joka sisältyisi yleissivistävän koulutuksen käyttökustannusten valtionavustukseen (mom. 29.10.30). Yleisten toimintaedellytysten vahvistamisella pyritään luomaan edellytykset kehittää perusopetuksen laatua, vahvistaa kunnallista palvelujärjestelmää sekä edistää eri hallinnonalojen yhteistyötä tukea tarvitsevien oppilaiden kokonaistilanteen hahmottamisessa. Tehostetun ja erityisen tuen kehittämisen kustannukset on

siten huomioitu valtiontalouden kehityksessä 2010—2013 ja valtion vuoden 2010 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Esityksen ei arvioida aiheuttavan kunnille tai muille opetuksen järjestäjille välittömiä lisäkustannuksia. Peruspalveluiden kustannusten kehitys otetaan huomioon valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon seuraavassa tarkistuksessa vuoden 2010 alussa uudistettavan valtionosuuslainsäädännön mukaisesti.

Täydennyskoulutukseen kohdennetaan vuosina 2010—2011 noin 2 miljoonaa euroa.

Erityisopettajakoulutukseen on jo useiden vuosien ajan kiinnitetty huomiota. Erityisopettajakoulutus on ollut opettajankoulutuksessa määrällisesti suurin laajennusohjelmien kohde vuosina 2001—2009. Tänä aikana on koulutettu noin 1 300 erityisopettajaa.

Opetusministeriö on esittänyt yliopistoille erityisopettajien ja erityislastentarhanopettajien koulutusmäärien ja vuotuisen sisäänoton korottamista vuosina 2010—2012. Koulutusmäärien lisäämisten kustannusvaikutukset ovat yhteensä arviolta noin 500 000 euroa vuodessa.

Hallituksen kehyspäätöksen mukaisesti hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistetään vuoden 2010 alussa hallitusohjelman mukaisesti. Yhdistäminen toteutetaan kuntien välillä sekä kuntien ja valtion välillä kustannusneutraalisti. Yhdistämisen yhteydessä tulaa varmistamaan erityisopetuksen, sairaalaopetuksen ja vammaisten lasten opetuksen, koulukotien ja huostaan otettujen lasten opetuksen rahoitus.

Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely oppilashuollossa

Oppilashuollon henkilötietojen käsittelyä ja salassapitoa koskevilla ehdotuksilla ei ole välittömiä kustannusvaikutuksia. Esitykset eivät sisällä uusia tehtäviä, vaan nykyistä menettelyä koskevia tarkentavia säännöksiä. Tietojen käsittelyn ja salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä selkeyttämällä voidaan nopeuttaa tukitoimien järjestämistä, minkä arvioidaan pitkällä tähtäimellä vähentävän kustannuksia. Ehdotettujen uudistusten tukemiseksi tehostetaan informaatio-ohjausta ja koulutusta.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä annettaisiin Opetushallitukselle toimivalta määrätä tehostetun ja erityisen tuen, oppimissuunnitelman ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman pääasiallisesta sisällöstä opetussuunnitelman perusteissa. Tehostettua ja erityistä tukea koskevat ehdotukset edellyttäisivät, että tuen tarve tunnistettaisiin ja toimenpiteisiin oppilaan tukemiseksi ryhdyttäisiin nykyistä aikaisemmin ja suunnitelmallisemmin. Tässä työssä opetuksen järjestäjät voisivat käyttää Opetushallituksen vuosina 2008-2010 koordinoimassa tehostetun ja erityisen tuen kehittämistoiminnassa käytettäviä toimintamalleja.

Ehdotuksen tavoitteena on yksinkertaistaa erityistä tukea koskevaa päätöksentekoa siten, että erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle tehtäisiin nykyisen kahden päätöksen sijasta yksi päätös, jossa päätettäisiin oppilaan oikeusturvan ja oppilaalle annettavan tuen järjestämisen kannalta merkittävistä asioista. Henkilökohtaisesta opetuksen järjestämistä koskevasta suunnitelmasta ei tehtäisi hallintopäätöstä, vaan se olisi erityistä tukea koskevan päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa koskeva pedagoginen asiakirja.

Päätöksenteossa korostuisi pedagoginen ja moniammatillinen asiantuntemus. Tällä selvennettäisiin opetuksen järjestäjän roolia toimivaltaisena päätöksentekijänä ja päätöksen toimeenpanijana oppilaan erityistä tukea koskevissa asioissa. Erityistä tukea koskeva päätös tehtäisiin määräajaksi, mistä johtuen opetuksen järjestäjän on määräajoin selvitettävä edellytykset erityisen tuen jatkamiselle ja tehtävä uudet perustellut päätökset erityisen tuen jatkamiseksi.

Opetuksen järjestäjän kannalta ehdotukset edellyttävät nykyistä suunnitelmallisempaa toimintaa tuen tarpeen tunnistamiseksi jo varhaisessa vaiheessa. Opetuksen järjestäjän velvollisuutena on luoda toimivat rakenteet ja työmallit sekä ohjeistaa koulujaan oppilaiden tukemisen järjestämiseksi.

Esitys edellyttäisi opetuksen järjestäjän johtosääntöjen tarkistamista lähinnä päätöksentekotasojen koskevien muutosten takia. Esitys saattaa aiheuttaa muutostarpeita kunti-

en välisiin sopimuksiin erityisen tuen järjestämisestä.

Esitys edellyttäisi oppilaan tuen tarpeen varhaista tunnistamista, joustavien pedagogisten ratkaisujen käyttämistä sekä huomion kiinnittämistä oppilaan hyvinvointiin. Esityksen tarkoituksena on korostaa myös moniammatillista yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kesken ja näin saatavan tuen merkitystä. Oppilaan tarvitseman erityisen tuen tarve on voinut koulun ohella ilmetä myös esimerkiksi terveydenhuollossa tehdyissä terveystarkastuksissa. Erityisen tuen tarve on nähtävä lapsen ja perheen näkökulmasta laajasti siten, että siihen voi tarvittaessa kuulua eri osa-alueita. Perusopetuslain mukainen erityisen tuen päätös tarkastelee tuen tarvetta pedagogisesta lähtökohdasta. Opetus-, terveys- ja sosiaalitoimen moniammatillisen yhteistyön keinoin on pyrittävä varmistamaan, että lapsen tarvitsema erityinen tuki toteutetaan suunnitelmallisesti.

Oppilaan yksilöllisessä tuessa tarvittavien joustavien toimintamallien ja menetelmien käyttöönotto edellyttäisi opetuksen järjestäjien, esi- ja perusopetuksen henkilöstön sekä oppilashuollon henkilöstön täydennyskoulutusta.

Ehdotukset henkilötietojen käsittelyä ja salassapitoa koskeviksi säännöksiksi selkeyttäisivät oppilashuollossa toimivien eri hallinnonalojen toimintaa tietojen käsittelyssä ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisessa. Tavoitteena on, että nykyistä yksityiskohtaisimmilla säännöksillä nopeutettaisiin tuen järjestämistä oppilaalle riittävän varhain. Tarkoituksena on myös, että oppilaan eri tahoilta saama tuki muodostaisi suunnitelmallisen kokonaisuuden.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Tehostettu ja erityinen tuki

Tehostettua ja erityistä tukea koskevien ehdotusten tavoitteena on vahvistaa oppilaan oikeutta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa annettavaan tukeen. Ehdotuksella halutaan korostaa kaikissa opetustilanteissa annettavan ja oppilaiden tuen tarpeisiin joustavasti vastaavan tuen merkitystä. Asteittain vahvistuva ja suunnitelmallinen tuki paran-

taisi oppilaan hyvän oppimisen ja kasvun edellytyksiä ja antaisi mahdollisuuden ehkäistä ongelmien kasaantuminen ja monimuotoistuminen sekä joidenkin oppilaiden syrjäytyminen.

Tarkoituksena on vahvistaa lähikouluperiaatteen toteutumista siten, että oppilaan tarvitsema tuki järjestettäisiin lähtökohtaisesti koulussa tai muussa opetuspaikassa, joka oppilaalle osoitettaisiin muutoinkin ilman tuen tarvetta. Tällöin tuen tarve ei välttämättä edellyttäisi oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Opetusjärjestelyissä lähtökohtana on lapsen etu. Esityksessä ehdotetaan, että tukea tarvitsevalla oppilaalla olisi nykyistä selkeämmin määritelty oikeus saada lyhytkestoisempaa tukea, kuten tukiovetusta, muun opetuksen yhteydessä ja sen ohella. Tuen tarpeen kasvaessa oppilaalla olisi oikeus saada suunnitelmallista, monimuotoista tai pitkäaikaista tehostettua tukea oppimiseensa ja kehitykseensä. Jos tehostettu tukikaan ei riitä, tehdään oppilaalle erityistä tukea koskeva päätös. Erityinen tuki järjestetään pääsääntöisesti omassa koulussa, tai jos lapsen etu niin vaatii, sellaisessa koulussa, jossa tuki voidaan antaa. Menettelyllä vahvistetaan oppilaiden yhdenvertaisuutta tarvittavan tuen määrästä riippumatta ja lisätään kaikkien oppilaiden osallisuutta omassa yhteisössään.

Esityksellä tuetaan toimintakulttuurin kehittymistä siten, että se kannustaa ja harjaannuttaa yhteiskunnassa tarvittavaan erilaisuuden kohtaamiseen ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen. Tutkimusten mukaan tukea tarvitsevien lasten opetuksessa käytettävät menetelmät hyödyttävät kaikkia oppilaita. Toisaalta erilaista osaamista ja tuen tarpeita sisältävä opetusryhmä turvaa oppimisen tavoitteiden säilymisen riittävän haasteellisena ja edistää sitä, että lapset oppivat myös toisiltaan.

Opettajilta edellytetään taitoa käyttää erilaisia menetelmiä ja oppilaiden erilaisuutta oppimisen voimavarana. Tässä opettajat tarvitsevat tukea, jota voidaan osoittaa turvaamalla mahdollisuudet täydennyskoulutukseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön sekä parantamalla työn edellytyksiä opetuksen järjestäjän toimesta.

Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely

Esityksen tavoitteena on selkeyttää yksittäistä oppilasta koskevien asioiden käsittelyä oppilashuollossa sekä salassa pidettävien tietojen luovuttamisen edellytyksiä. Lähtökohdiana salassa pidettävien tietojen luovuttamisessa olisi oppilaan huoltajan suostumus, millä turvattaisiin asian käsittelyn avoimuus oppilaan huoltajan näkökulmasta sekä selkeytettäisiin oppilaan ja hänen huoltajansa itsemääräämisoikeutta oppilasta koskevissa asioissa. Ilman suostumusta tiedot voitaisiin luovuttaa ulkopuolisille vain laissa säädettyin edellytyksin. Salassa pidettävien tietojen luovutusta koskevien säännösmuutosten selkeyttämisen tavoitteena on estää oppilaan tarvitseman tuen järjestämisen viivästyminen sen takia, että tietoja ei voida luovuttaa tai ollaan epä tietoisia luovuttamisen edellytyksistä.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Tehostettu ja erityinen tuki

Opetusministeriön 14 päivänä maaliskuuta 2006 asettama erityisopetuksen ohjausryhmä esitti työryhmämuistiossaan Erityisopetuksen strategia (2007:47) useita kehittämishdotuksia erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen järjestämiseksi. Keskeisenä ehdotuksena oli nykyisen käytännön muuttaminen siten, että vahvistetaan oppilaan saamaa varhaista tukea ja tehostetaan ennalta ehkäisevää toimintaa. Tätä ohjausryhmä kuvasi käsitteellä tehostettu tuki, joka olisi ensisijainen tukimuoto ennen erityisopetuspäätöstä.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007—2012 on erityiseksi painopisteeksi otettu perusopetuksen laadun kehittäminen. Tässä tarkoituksessa tavoitteeksi on asetettu muun muassa tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen osana opetuksen laadun ja kouluympäristön kehittämistä. Kehittämissuunnitelman mukaisena tehtävänä on erityisopetuksen strategiatyön pohjalta valmistella tarvittavat lainsäädännön

muutokset ja kehittää erityisopetuksen hallinnollisia menettelyjä.

Erityisopetuksen ohjausryhmän ehdotusten ja koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa erityisopetukselle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen on aloitettu kehittämistoimintana osana perusopetuksen laadun kehittämistä. Opetushallituksen koordinoimaa kehittämistoimintaa varten opetusministeriö on myöntänyt 233 kunnalle yhteensä 7,4 miljoonaa euroa erityisavustusta lukuvuodeksi 2008—2009. Esityksessä ehdotetut lainmuutokset perustuvat erityisopetuksen ohjausryhmän muistiossa esitettyihin ehdotuksiin ja siinä on otettu huomioon edellä mainitun kehittämishankkeen toteuttaminen.

Pääministeri Vanhasen II hallitusohjelman mukaan perusopetuksen kehittämisen yhtenä tavoitteena on tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen. Tämä kirjaus on yksi niistä hallitusohjelman asioista, joita Eduskunnan sivistysvaliokunta nosti esiin opetusministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle antamassaan lausunnossa toimenpiteiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (SiVL 10/2008 vp).

Esityksen ehdotukset ovat linjassa valtioneuvoston vuosille 2008—2011 vahvistaman sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman (KASTE-ohjelma) kanssa. KASTE-ohjelman tavoitteiden mukaan lasten ja nuorten kehityksen tukeminen kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa, sekä tunne-elämän, käyttäytymisen ja opillisten ongelmien ehkäisy, varhainen tuki ja häiriöiden hyvä hoito muodostavat tiukasti toisiinsa liittyvän kokonaisuuden. Kokonaisuutena ne varmistavat hyvän lapsuuden ja samalla ehkäisevät aikuisuuden psykososiaalisia ongelmia ja laajamittaista syrjäytymistä.

Oppilaan oppilashuoltoon liittyvien asioiden ja henkilötietojen käsittely

Oppilaan oppilashuollon henkilötietojen käsittelyä ja tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevilla säännöksillä on yhtymäkohтия oppilaan oikea-aikaisen ja riittävän tuen sekä oppilashuollon järjestämiseen. Tästä johtuen edellä tehostetun ja erityisen tuen käsittelyn yhteydessä esitetyt eri asiakirjoissa asetetut tavoitteet liittyvät myös tietosuojaa

ja tietojen salassapitoa koskeviin asioihin. Tietosuoja- ja salassapitosäännöksiä koskevilta osin esityksen tavoitteena on osaltaan vaikuttaa oppilaiden syrjäytymisen ehkäisemiseen oppilashuoltoon vahvistamalla, mikä on asetettu tavoitteeksi pääministeri Vanhasen II hallitusohjelmassa. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007—2012 on opetuksen kehittämisen yhdeksi tavoitteeksi asetettu toimenpiteiden suuntaaminen oppilaan oppilashuollon palvelurakenteen kehittämiseksi sekä vakiinnuttamiseksi osaksi lasten ja nuorten palvelujärjestelmää ja tähän liittyen vahvistaa yhteistyön rakenteita varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveystoimen välillä.

Lisäksi tietosuojaa ja salassapitoa koskevien säännösten muuttamiseen on erikseen kiinnitetty huomiota useissa yhteyksissä.

Sosiaali- ja terveysministeriön 15 päivänä joulukuuta 2004 asettama oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmä esitti muistiossaan (sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:33) muun muassa oppilashuollon tietojen salassapitoa ja luovutusta sekä tiedonsaantia ja henkilötietojen kirjaamista koskevat säännösehdotukset. Esityksen ehdotukset on valmisteltu työryhmän ehdotuksen pohjalta.

Valtakunnallisessa peruspalvelujen arviointiraportissa 2004 (Sisäasiainministeriön julkaisuja 19/2005) todetaan, että oppilasta koskevan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon saantia on parannettava. Koulut arvioivat tiedonsaannin riittämättömäksi etenkin koulun ulkopuolisilta asiantuntijoilta sekä sosiaali- ja terveystoimelta.

Oppilashuollon säännöksiä koskevaa lainmuutosta (477/2003) valmisteltaessa Eduskunnan sivistysvaliokunta piti mietinnössään (SiVM 18/2002 vp) välttämättömänä, että hallitus pikaisesti valmistelee tarvittavat muutosehdotukset, joilla poistetaan esteet oppilaan tai opiskelijan tarpeiden mukaiseen oppilashuollon ja muiden toimenpiteiden toteuttamiseen. Eduskunnan sivistysvaliokunta on lausunnossaan toimenpiteiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi (10/2008 vp) esittänyt 3. kannanottonaan salassapitosäännösten selkeyttämistä niin, etteivät ne estä oppilashuollon toimenpiteiden järjestämistä oppi-

laan ja opiskelijan kannalta tarkoituksenmukaisesti.

Oikeusministeriö asetti marraskuussa 2007 tutkintalautakunnan valmistelemaan Jokelan koulusurmien tutkintaa. Työryhmä toteaa pohjatyössään, että oppilashuollon toimintaa tulisi tehostaa ja lainsäädäntöä muuttaa niin, että salassapitosäännökset eivät estäisi yksittäisen oppilaan asioiden monipuolista ammattillista käsittelyä.

Esitys on valmisteltu opetusministeriössä. Valmistelun yhteydessä on käyty kuntalain (365/1995) 8 §:n mukainen neuvottelu.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoa sosiaali- ja terveysministeriöltä, Hyvinvoinnin- ja terveyden laitokselta, Opettajien ammattijärjestöltä (OAJ), Suomen Kuntaliitolta, Tietosuojavaltuutetun toimistolta, Suomen Vanhempainliitolta, Valtakunnalliselta vammaisneuvostolta, Suomen erityiskasvatuksen liitolta ja Opetushallitukselta. Kaikki lausuvat asiasta. Lausunto saatiin pyydettyjen tahojen lisäksi yhdeksältätoista eri taholta. Lausunnon antoivat Suomen Psykologiliitto, Näkövammaisten Keskusliitto ry, Turun kaupunki, Tampereen kaupunki, Helsingin kaupunki, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, Järvenpään kaupunki, Finlands Svenska Lärarförbund, Svensk dagvård och utbildning i Esbo, Suomen CP-liitto ry, Kuulonäkövammaisten lasten vanhemmat ry, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Länsstyrelsen i västra Finlands län, Erilaisten oppijoiden liitto ry, Kuurojen Liitto ry, ADHD-liitto ry ja Autismi- ja Aspergerliitto ry, Invalidiliitto sekä Opetus- ja sivistystoimen asiantuntijat.

Kaikissa lausunnoissa esitystä pidettiin pääosiltaan perusteltuna ja oikeansuuntaisena. Erityisesti painopisteen siirtäminen varhaiseen tukeen nähtiin tärkeänä muutoksena.

Lähes kaikki lausunnonantajat pitivät erityisen tärkeänä oppilaan ensisijaista oikeutta saada tarvitsemaansa tukea lähikoulussa. Useat vammaisjärjestöt muistuttivat Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista, joissa korostetaan kaikkien lapsien oikeutta tasa-arvoisiin opiskelumahdollisuuksiin. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman muuttamista hallinnollisesta päätöksestä pedagogiseksi asiakirjaksi puolsi usea lausunnonantaja. Toisaalta esitettiin myös huoli suunnitelman painoarvon heikkenemisestä muutoksen myötä.

Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetushallitus ja Hyvinvoinnin- ja terveyden laitos korostivat lausunnoissaan varhaisen tuen tarpeeseen liittyvän käsitteistön yhteensovittamista esi- ja perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja terveydenhuollon sektoreilla moniammatillisen yhteistyön varmistamiseksi.

Kuntien lausunnoissa kritisoitiin erityisen tuen päätöksen tarkan sisällön määrittämistä lainsäädännön tasolla. Toisaalta esimerkiksi OAJ ja Opetushallitus pitivät päätöksen sisällön tarkempaa määrittämistä hyvänä asiana. Lausunnon antajat näkivät eniten huolta kuntien käytettävissä olevien resurssien määrässä ja toisaalta kuntien taloudellisen tilanteen heikkenemisen. Erityisesti OAJ arveli esityksen lisäävän opettajien, rehtoreiden ja erityisopettajien työtä.

Henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevat säännökset nähtiin pääasiassa myönteisinä ja tarpeellisinä. Erityisesti Tietosuojavaltuutetun toimisto, Helsingin kaupunki, OAJ ja Suomen Kuntaliitto esittivät lausunnoissaan säännöksiin tarkennuksia ja korjauksia. Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä esitetyt muutokset tulisi tehdä vasta myöhemmin, mahdollisen laajemman oppilashuollollisen lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä.

Lausunnotkierroksen jälkeen esitysluonnokseen on tehty useita korjauksia ja täsmennyksiä saatujen lausuntojen pohjalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

16 §. *Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus.* Ehdotetun pykälän tarkoituksena on täsmentää oppilaan oikeutta saada tukiopetusta ja sen sijasta tai lisäksi myös muuta oppimisen tukea. Tukiopetuksesta ja muun opetuksen ohessa annettavasta erityisopetuksesta säädetään nykyisin eri säännöksissä.

Nykyisen säännöksen mukaan opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneelle oppilaalle tulee antaa tukiopetusta. Säännöksessä ei säädetä muun tuen antamisesta, mutta lain esitöiden (HE 86/1997 vp) mukaan varsinaisen tukiopetuksen lisäksi opetuksessa jälkeen jääneiden ja muiden tukiopetusta tarvitsevien tukemisessa voidaan käyttää muita opetusjärjestelyitä, kuten opetuksen eriyttämistä. Näistä jo nykyisin käytössä olevista erilaisista pedagogisista menetelmistä ei ehdoteta säädettäväksi nimenomaisesti. Muun opetuksen ohessa järjestettävästä erityisopetuksesta eli niin sanotusta osa-aikaisesta erityisopetuksesta säädetään nykyisin erityisopetusta koskevassa 17 §:ssä.

Ehdotetulla säännösmuutoksella ei ole tarkoitus muuttaa nykyisiä tukitoimenpiteitä, vaan tarkoituksena on selkeyttää oppilaan oikeutta saada riittävä tuki mahdollisimman varhain. Tukiopetuksen tai osa-aikaisen erityisopetuksen antaminen eivät edellyttäisi hallintopäätöksen tekemistä, vaan kyse olisi nykyiseen tapaan opetuksen järjestämisestä eli tosiasiallisesta hallintotoiminnasta.

Ensimmäisessä momentissa säädettäisiin oppilaan oikeudesta saada tukiopetusta. Riittävän varhain aloitetulla tuella voidaan auttaa oppilasta pysymään oppimisessaan opetusryhmänsä mukana ja ennalta ehkäisemään oppimisvaikeuksista mahdollisesti seuraavien muiden ongelmien syntymistä. Tukiopetus säädettäisiin oppilaan oikeudeksi. Tukiopetuksen saamisen edellytykset säilyisivät nykyisellään, eli sitä annettaisiin tilapäisesti opinnoissaan jälkeen jääneelle tai muutoin pääsääntöisesti lyhytaikaista tukea tarvitsevalle oppilaalle. Kuten nykyisinkin oppilaan oikeus tukiopetukseen koskee kaikkia oppi-

laita riippumatta siitä, saako oppilas muuta tukea.

Muun opetuksen ohessa annettavaa erityisopetusta eli niin sanottua osa-aikaista erityisopetusta koskeva säännös siirrettäisiin erityisopetusta koskevasta pykälästä oppimisen tukea koskevaan pykälään. Osa-aikaisen erityisopetuksen sisältöä ei muutettaisi, vaan muutoksen tarkoituksena on vahvistaa tätä tukimuotoa varhaisen puuttumisen keinona. Oikeus osa-aikaiseen erityisopetukseen olisi ehdotetun mukaan oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään. Nykyisestä säännöksestä poiketen vaikeuksien ei tarvitsisi olla lieviä. Muutoksella halutaan korostaa oppilaan oikeutta osa-aikaiseen erityisopetukseen myös muissa tilanteissa.

16 a §. *Tehostettu tuki.* Perusopetuslakiin lisättäisiin säännös tehostetusta tuesta, jonka tarkoituksena on vahvistaa ja selkeyttää varhaista tukea, jotta erityisen tuen ja sen osana erityisopetuksen tarvetta voitaisiin vähentää. Tarkoituksena on korostaa tehostetun tuen ensisijaisuutta. Tehostettu tuki rakentuisi esi- ja perusopetuksen yleisille tukikäytänteille. Tarkoitus ei ole säätää uutta tukimuotoa, vaan ohjata opetuksen järjestäjiä olemassa olevien opetuksellisten ja oppilashuollollisten tukimuotojen nykyistä varhaisempaan ja suunnitelmallisempaan käyttöön. Tarkoituksena on tukea oppilaita yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, jotta tuki olisi mahdollisimman tehokasta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että tukea tarvitsevalle esi- tai perusopetuksen oppilaan tuen tarpeet tulisi ottaa huomioon opetusta eriytettäessä ja oppilaalle annettaisiin hänen tarpeensa mukaisesti ensin tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta tai muuta tukea. Jos oppilasta ei voida riittävästi tukea yksittäisellä tukitoimenpiteellä tai yksittäisen tuen antamista on tarpeen jatkaa pidemmän aikaa, oppilaalle tulisi järjestää tehostettua tukea. Tehostettuna tukena esi- ja perusopetuksen oppilaalle voitaisiin antaa yksilöllisten tarpeiden mukaisesti opetuksen yleisiin tukikäytäntöihin perustuvaa tukea, kuten tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetus-

ta, oppilashuollon palveluja ja opintojen yksilöllistä ohjausta. Lisäksi tuen muotona voisi olla samanaikaisopetus tai opetuksen järjestäminen riittävän pienessä ryhmässä.

Tehostetun tuen suunnitelmalliseksi toteuttamiseksi opetuksen järjestäjä velvoitettaisiin vahvistamaan oppilaalle oppimissuunnitelma. Suunnitelma tulisi laatia ensisijaisesti tiiviissä yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai tarvittaessa muun laillisen edustajansa kanssa. Suunnitelman tekemisen tulisi mahdollisimman pitkälle pohjautua opetuksen järjestäjän, oppilaan ja hänen huoltajansa yhteiseen suunnitteluun. Suunnitelman tekeminen olisi kuitenkin momentin sanamuodon mukaisesti mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle olisi jokin ilmeinen, esimerkiksi huoltajasta johtuva este. Opetushallitus antaisi opetussuunnitelman perusteissa tarkemmat määräykset tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä.

Säännöksen toisessa momentissa ehdotetaan säädettävän, että tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti oppilashuoltoryhmässä tai muulla tavalla järjestettävässä moniammatillisessa oppilashuoltotyössä, jotta oppilaan tilanne ja tuen tarpeet pystyttäisiin arvioimaan mahdollisimman kattavasti. Käsitelyn jälkeen oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppilaalle laadittavaan oppimissuunnitelmaan. Oppilaalle järjestettävästä tuesta päätetään opetuksen järjestäjä. Tuki tulisi järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

17 §. Erityinen tuki. Erityisopetusta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavan siten, että erityisopetus olisi osa oppilaalle annettavaa erityistä tukea. Erityisopetus tuen muotona säilyisi, mutta erityisopetukseen ottamisen ja siirtämisen käsitteistä luovuttaisiin.

Säännöksen ensimmäisen momentin mukaan erityinen tuki olisi nykyisen erityisopetuksen tapaan vahvin tukimuoto oppilaan tukemiseksi. Ennen erityisen tuen järjestämistä oppilaalle tulisi järjestää tehostettua tukea. Vasta, jos sillä ei pystytä tukemaan oppilasta riittävästi, tulisi oppilaalle antaa erityistä tukea. Erityisenä tuen muotoina olisivat erityisopetuksen lisäksi muut esi- ja perusopetuksessa käytettävät opetukselliset ja oppilashuollolliset tukimuodot. Erityinen tuki jär-

jestettäisiin pääsääntöisesti muun opetuksen yhteydessä. Tämä tarkoittaa, että oppilaalle annettava erityinen tuki ei sellaisenaan vaikuttaisi hänen koulupaikkansa ja opetusryhmänsä määräytymiseen. Oppilaan opetus voitaisiin järjestää erityisluokalla tai erityiskoulussa jos opetusta ei voida järjestää yleisopetuksen ryhmässä oppilaan edun edellyttämällä tavalla. Tästä pääsäännöstä voitaisiin kuitenkin tietyissä tilanteissa poiketa myöhemmin 4 momentin mukaisesti.

Toisen momentin mukaan erityisen tuen järjestämiseksi oppilaalle tulisi tehdä kirjallinen päätös, jonka suhteen huoltajalla olisi muutoksenhakuoikeus. Päätöksenteosta olisi erityissäännökset 2 momentissa ja sen lisäksi noudatettaisiin yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995). Koska erityisen tuen järjestäminen on tarkoitettu lähtökohtaisesti väliaikaiseksi tueksi siksi ajaksi, kun oppilas sitä tarvitsee, erityisen tuen päätöstä tarkistettaisiin aina 2. vuosiluokan jälkeen ja ennen 7. vuosiluokalle siirtymistä. Päätöstä tulisi oppilaan tuen tarpeen muuttuessa tarkistaa joustavasti myös muuna ajankohtana ja erityisen tuen järjestäminen voitaisiin lopettaa, jos oppilas ei enää erityistä tukea tarvitse.

Ehdotetun säännöksen mukaisesti erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöisestä opetusryhmästä. Tällä tarkoitetaan päätöstä siitä, annetaanko oppilaalle opetusta yleisopetuksen ryhmässä vai kokonaan tai osittain erityisopetuksen ryhmässä. Lisäksi tulisi päättää oppilaan tarvitsemista riittävästä tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä 31 §:ssä tarkoitetuista palveluista. Erityistä tukea saavan oppilaan opetuksessa voidaan tarvittaessa poiketa 11 §:ssä määritellystä oppiainejaosta tai esimerkiksi vapauttaa oppilas jonkin yksittäisen aineen opiskelusta. Poikkeaminen perusopetuksen oppimäärän normaalista sisällöstä, vaikka vain yhden oppiaineen kohdalla, edellyttäisi kuitenkin aina päätöstä erityisen tuen antamisesta. Oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen tulee käydä ilmi myös erityisen tuen päätöksessä.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin erityisen tuen päätöksen valmistelemiseen liittyvistä asioista. Ennen päätöksentekoa ope-

tuksen järjestäjä kuulisi oppilasta, huoltajaa tai laillista edustajaa hallintolain 34 §:n mukaisesti sekä tekisi oppilaasta pedagogisen selvityksen. Oppilaan oma mielipide tulisi selvittää hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Hallintolaissa ei säädetä tarkemmin siitä, miten kuuleminen on käytännössä järjestettävä. Olennaista kuitenkin on, että asianosaisille varataan tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Pedagogisen selvityksen tekoa varten opetuksen järjestäjä hankkisi oppilaan opetuksesta vastaavilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä. Lisäksi opetuksen järjestäjä hankkisi selvityksen oppilaalle jo annettusta tehostetusta tuesta. Tehostetun tuen osalta selvityksen tekeminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä oppilaan oppilashuoltoon osallistuvilta tahoilta. Näiden selvitysten perusteella opetuksen järjestäjän tulisi ehdotuksen mukaan tehdä arvio oppilaan tarvitsemasta erityisen tuen tarpeesta (*pedagoginen selvitys*). Pedagogisessa selvityksessä todettaisiin oppilaan vahvuusalueet sekä oppilaan oppimiseen ja kasvuun sekä opiskelutilanteisiin liittyvät keskeiset ongelmat. Selvityksessä todettaisiin myös oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio siitä, millaisia pedagogisia ja oppilashuollollisia järjestelyjä tarvitaan oppilaan oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Pedagogiset järjestelyt voivat sisältää esimerkiksi oppimisympäristöön, opetus- ja ohjaushenkilöstöön, opetus- ja opiskelumenetelmiin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmisteluksi tulee tarvittaessa hankkia muita arvioita, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys.

Ehdotetun neljännen momentin mukaan jos oppilaan vamman, sairauden, kehityksen viivästymän tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan synn perusteella on selvää, että oppilas tarvitsee erityistä tukea jo esiopetuksen tai perusopetuksen alkaessa, voidaan erityisen tuen päätös tehdä jo ennen esi- ja perusopetuksen alkamista. Näissä tilanteissa ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää tehostetun tuen vaihetta ennen päätöksen tekemistä erityisestä tuesta. Tämä vastaa nykyisin

voimassa olevaa lainsäädäntöä. Oppilaalle tehtyä erityisen tuen päätöstä tulee myös näissä tapauksissa arvioida uudestaan aina, kun se on lapsen henkilökohtainen tarve huomioiden mahdollista ja tarpeellista, mutta kuitenkin vähintään 2. vuosiluokan jälkeen ja ennen 7. vuosiluokalle siirtymistä.

Viidennessä momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa oppilas on muun kuin kunnan järjestämässä opetuksessa, eikä kyseinen opetuksen järjestäjä tarjoa erityistä tukea. Tällöin oppilaalle tehtävästä päätöksestä erityisen tuen antamisesta vastaisi oppilaan asuinkunta. Esityksen tekisi opetuksen järjestäjä. Säännös vastaa asiallisesti nykyisin voimassa olevan pykälän neljättä momenttia.

Oppilasryhmien kokoa koskevaan asetuksenantovaltuutukseen tehtäisiin ehdotettujen käsittemuutosten edellyttämät muutokset. Valtuutuksen sisältöön ja asetuksen säännökseen tehtäisiin täsmennys koskemaan ryhmäkokoja silloin kun ryhmä koostuu erilaista tukea tarvitsevista oppilaista. Täsmennys vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä.

17 a §. *Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.* Ehdotettu pykälä on uusi. Erityistä tukea koskevan päätöksen saaneelle oppilaalle tulisi tehdä yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, joka muodostaisi oppilaan yksilöllisen oppimisprosessin kokonaisu suunnitelman. Suunnitelman tekeminen tulisi mahdollisimman pitkälle pohjautua opetuksen järjestäjän, oppilaan ja hänen huoltajansa yhteiseen suunnitteluun. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tekeminen olisi kuitenkin momentin sanamuodon mukaisesti mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle olisi jokin ilmeinen, esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta ilmenisi oppilaan erityisen tuen päätöksen mukainen erityisopetuksen ja muun erityisen tuen antaminen. Nykyisin opetuksen järjestäjällä on velvollisuus tehdä vastaava suunnitelma erityisopetuspäätöksen saaneille oppilaille. Nykyisestä poiketen suunnitelma ei olisi hallintopäätös, vaan erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja.

Oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätettäisiin erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Tämän tarkoituksena on keventää erityisen tuen järjestämistä koskevaa hallintomenettelyä siten, että nykyisen kahden eri päätöksen sijasta tehtäisiin yksi päätös. Koska henkilökohdainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ei olisi enää päätös, siitä ei olisi muutoksenhakuoikeutta.

30 §. Oikeus saada opetusta. Mahdollisimman varhaisen ja riittävän tuen saamiseksi 30 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään nykyisten opetusta ja oppilaanohjausta koskevien oikeuksien lisäksi oppilaan oikeus saada tukea ja ohjausta oppimiseensa ja kasvuunsa. Näillä tarkoitettaisiin kaikkea perusopetuslain mukaan oppilaalle jo annettavia tuen muotoja.

31 a §. Oppilashuolto. Oppilashuoltoon kuuluu säännöksen 2 momentin mukaan opetustoimen oppilashuollon lisäksi kansanterveyslaissa (66/1972) säädetty kouluterveydenhuolto ja lastensuojelulain (683/1983) mukainen kasvatuksen tukeminen. Opetuksen järjestäjät ovat yleensä muodostaneet eri hallinnonalojen yhteistyötä varten oppilashuoltoryhmiä. Oppilashuollon tehtävien järjestämisestä ei ole laissa säädetty, joten oppilashuollon eri ammattihenkilöiden yhteistyö voidaan järjestää myös muulla tavalla kuin oppilashuoltoryhmässä. Ryhmien kokoonpano vaihtelee opetuksen järjestäjittäin ja niihin saattaa kuulua edellä mainittujen tahojen lisäksi edustajia muiltakin tahoilta.

Pykälän 2 momentissa oleva viittaus lastensuojelulaissa tarkoitettuun kasvatuksen tukemiseen koskee vuonna 1983 annettua lastensuojelulakia, joka kumottiin vuonna 2008 voimaantulleella lastensuojelulla. Uuden lastensuojelulain 94 §:n mukaan uusi laki tulee sovellettavaksi aikaisemman lastensuojelulain sijaan silloin, kun muussa laissa on viitattu aikaisempaan lastensuojelulakiin. Uudessa lastensuojelulaissa oppilashuoltoa koskevat säännökset pääpiirteissään samat kuin aikaisemmassa lastensuojelulaissa, mutta ne on jäsennetty uudelleen. Vanhassa laissa kasvatuksen tukemista koskevaan pykälään sisältyi oppilaiden tukeminen ja mahdollisuus koulupsykologin ja koulukuraattorin virkojen perustamiseen. Uudes-

sa lastensuojelulaissa kasvatuksen tukemisesta säädetään 8 §:ssä, jossa säädetään eri hallinnonalojen velvollisuudesta huolehtia siitä, että palveluilla tuetaan huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville erityisen tuen tarve. Oppilaiden koulunkäynnin tukemisesta sekä koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluista säädetään erikseen 9 §:ssä. Säännöksen perustelujen (HE 252/2006 vp) mukaan pykälä vastaa asiallisesti aikaisemman lastensuojelulain 7 §:n 2 momenttia koulunkäynnin tukemisesta. Vaikka perusopetuslain 31 a §:n 2 momentissa viitataan lastensuojelulain (683/1983) mukaiseen kasvatuksen tukemiseen, uuden lastensuojelulain esityöt ja 94 § huomioon ottaen viittauksen perusteella sovelletaan lastensuojelulain koulunkäynnin tukea koskevaa 9 §:ää. Selkeyden vuoksi perusopetuslain 31 a §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vanhaan lastensuojelulakiin viittamisen sijasta viitattaisiin vuonna 2008 voimaan tulleen lastensuojelulain 9 §:ään.

Oppilashuoltoa koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin säännökset yksittäisen oppilaan asioiden käsittelemisestä oppilashuoltotyössä. Pykälän uusi kolmas momentti koskisi oppilashuoltotyötä riippumatta esimerkiksi siitä, järjestetäänkö oppilashuolto oppilashuoltoryhmässä tai muulla tavoin. Säännöksen mukaan oppilashuoltotyötä toteutettaisiin yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Lisäksi säännöksessä ehdotetaan säädettäväksi, että yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat henkilöt, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilashuoltoryhmän tai vastaavan tulisi järjestää yksittäistä oppilasta koskevien asioiden käsittely siten, että asioiden käsittelyyn voivat osallistua vain sellaiset henkilöt, joilla on siihen oikeus. Oikeus perustuisi lakiin tai oppilaan huoltajan kirjalliseen suostumukseen.

Oppilaan henkilötietojen käsittelystä moniammatillisessa oppilashuoltotyössä ei ole säädetty, mikä on käytännössä aiheuttanut epäselvyyttä tietojen käsittelemisestä ja säilyttämisestä. Käytännössä epätietoisuutta on aiheuttanut se, minkälaisia kirjauksia koulun

oppilashuoltotyössä tulisi tehdä ja miten syntyneitä asiakirjoja tulisi säilyttää.

Oikeus osallistua itseään koskevien asioiden suunnitteluun ja saada tietoja on jokaiselle kuuluva keskeinen perusoikeus. Silloin kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian kirjaamisvelvollisuudesta tulee säätää erikseen. Jos kirjaamista koskevat säännökset eivät ole riittävän selvät, oppilaalla tai hänen huoltajallaan ei ole mahdollisuutta saada tietää mistä oppilaan asiaa käsiteltäessä on puhuttu, mitä tietoja oppilaasta on annettu ja kenelle. Myös hallintolain 42 §:ssä säädetyt oikeusturvanäkökohdat edellyttävät asioiden kirjaamista.

Ehdotetun uuden neljännen momentin tarkoituksena on selvittää henkilötietojen käsittelyä oppilashuoltotyössä. Lisäksi sovellettavaksi tulevat myös yleiset henkilötietojen käsittelyä ja tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevat säännökset, lähinnä henkilötietolaki (523/1999), perusopetuslain 40 ja 41 §:t sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 18 §:n hyvää tiedonhallintatapaa koskevat säännökset.

Nykyisin voimassa olevan säännöksen kolmas momentti siirtyisi ehdotuksen mukaisesti viidenneksi momentiksi.

32 §. Koulumatkat. Pykälän toisessa momentissa säädetään oppilaan päivittäisen koulumatkan keston tuntimääräisistä ylärajoista. Voimassa olevan säännöksen mukaan oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää korkeintaan kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta tai jos oppilas saa 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että erityistä tukea saavien, alle 13-vuotiaiden oppilaiden päivittäisen koulumatkan pituus odotusaikoineen saisi olla korkeintaan kaksi ja puoli tuntia. Muutoksella halutaan lyhentää nuorimpien erityistä tukea saavien oppilaiden koulumatkan kestoä nykyisestä sekä saattaa heidät yhdenvertaisen asemaan muiden samanikäisten oppilaiden kanssa.

39 §. Erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi viittauksen ja terminologiaan liittyvät korjaukset muutosten edellyttämällä tavalla.

40 §. Henkilötietojen salassapito, luovuttaminen ja käsittely. Pykälän ensimmäisessä momentissa säädetty kielto ilmaista luvottomasti sivulliselle tietoja, joita on saatu koulutukseen liittyviä tehtäviä hoidettaessa, ehdotetaan muutettavaksi siten, että kielto koskisi perusopetuslain mukaisia tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja. Tarkoituksena on, että myös esimerkiksi oppilashuoltoa koskevat asiat, joiden kuuluminen koulutukseen liittyviin tehtäviin on ollut epäselvää, kuuluisivat säännöksen soveltamisalaan. Siten kaikki säännöksessä tarkoitettut henkilökohtaisia oloja ja taloudellista asemaa koskevat tiedot, jotka on saatu perusopetuslain mukaisia tehtäviä hoidettaessa, olisivat salassa pidettäviä tietoja.

Toisessa momentissa ehdotetaan säädettäväksi oikeudesta saada ja luovuttaa opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja. Oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla olisi oikeus saada toisiltaan ja antaa toisilleen oppilasta ja hänen perhettään koskevia salassa pidettäviä tietoja. Henkilön oikeus osallistua oppilaan oppilashuoltotyöhön arvioitaisiin jatkossa 31 a §:n ehdotetun 3 momentin perusteella. Oppilashuoltotyön lähtökohtana tulee olla avoin yhteistyö oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Säännöksen mukaan edellytysten täytyessä tietoja voitaisiin antaa myös oppilaan opettajalle ja opetuksen järjestämisestä vastaavalle viranomaiselle. Oikeus tietojen antamiseen ja saamiseen perustuisi nykyistä 2 momenttia vastaavasti siihen, että tiedot ovat oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot arvioitaisiin kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Arvioitaessa esimerkiksi opettajan oikeutta saada oppilaan terveydentilaa koskevia tietoja kouluterveydenhuollosta kyseisen säännöksen nojalla, on arvioitava, onko kyseisillä tiedoilla merkitystä oppilaan opetuksen järjestämisessä. Esimerkiksi jos oppilaalla on sairaus, joka opettajan tulee ottaa huomioon opetustilanteissa, kyse on säännöksessä tarkoitettusta tiedosta, joka on opettajan välttämätöntä tietää, jotta hän voi järjestää opetustilanteet siten, että oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuus ei vaarannu.

Huoltajan kirjallisella suostumuksella oppilaan opetuksen järjestämiseksi tarvittavia tietoja voitaisiin pyytää myös muilta tahoilta. Tällöin edellytyksenä on, että tietojen pyytämässä toimitaan yhteisymmärryksessä huoltajan kanssa.

Neljännessä momentissa ehdotetaan säädettäväksi salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta silloin, kun oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen. Asia on ollut käytännön työssä epäselvä, koska voimassa olevassa lainsäädännössä asiasta ei säädetä nimenomaisesti. Ehdotetun mukaisesti opetuksen järjestäjällä olisi velvollisuus siirtää oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot lapsen tai nuoren tulevalle oppilaitokselle. Tietoja annettaisiin säännöksen mukaisesti vain niissä tilanteissa, joissa opetuksen järjestäjä katsoo tietojen antamisen olevan ehdottoman tärkeää opetuksen asianmukaisen jatkumisen kannalta.

Muuttotilanteita koskevasta menettelystä tai kuntien välisestä yhteistyöstä ei ole erikseen säädetty voimassa olevassa perusopetuslaissa. Muuton yhteydessä tieto oppilaan tarvitsemasta tuesta koulunkäyntiin liittyen ei aina välity uuteen kouluun, jolloin muutto aiheuttaa katkoksia oppilaan tuen tarpeen selvittelyyn tai saamaan tukeen. Jos tarvittavien tukitoimien kartoitus alkaa aivan alusta, se viivästyttää tarpeettomasti oppilaan tarvitsemia tukitoimia.

Käytännössä opetuksen järjestäjän tulisi toimittaa uuden asuinkunnan opetuksesta vastaavalle viranomaiselle tai sen alaiselle asianomaiselle opetuksen järjestäjälle ne asiakirjat, jotka ovat opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä.

Jos oppilaan tarvitseman välittömän tuen tarve on päättynyt siinä koulussa, josta oppilas lähtee, tietoja ei voitaisi pitää opetuksen järjestämisen kannalta välttämättöminä eikä niitä tulisi sen vuoksi siirtää. Tiedot voitaisiin kuitenkin antaa, jos uusi opetuksen järjestäjä myöhemmin pyytää tietoja yksilöidyllä pyynnöllä opetuksen järjestämiseen liittyvän ongelman vuoksi. Jos oppilaan tarvitseman tuen tarve on olemassa oppilaan siirtyessä toisen opetuksen järjestäjän kouluun, tietojen siirrolla turvataan oppilaan opetuksen järjestäminen. Vastuu tarvittavan tuen ja

opetuksen asianmukaisesta järjestämisestä olisi uudella asuinkunnalla.

41 §. Tietojensaantioikeus. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan opetuksen järjestäjällä olisi salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä. Oikeus tietojen saamiseen olisi vain, jos tiedot ovat välttämättömiä oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta. Tiedot saataisiin maksutta.

Sosiaalihuollon asiakaslain 17 §:n mukaan sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja voi tälläkin hetkellä antaa ilman asianomaisen suostumusta tai jopa vastoin asianomaisen kieltoa koulutuksen tarpeen selvittämiseksi tai järjestämiseksi välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja. Tietojen antamisen tulee lisäksi olla tarpeen esimerkiksi lapsen edun vuoksi. Potilaslain 13 § kieltää lähtökohtaisesti potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen antamisen ilman potilaan kirjallista suostumusta. Pykälän 3 momentin mukaan tiedot saadaan kuitenkin antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty.

Ehdotettu uusi momentti selkeyttäisi nykyistä tilannetta ja loisi opetuksen järjestäjälle laissa nimenomaisesti säädetyn oikeuden tietojen saamiseen tietyissä tilanteissa. Tiedonantovelvoite koskisi kaikkia sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajia riippumatta siitä, onko palveluntuottaja yksityinen tai julkinen yhteisö tai ammatinharjoittaja. Ehdotettu säännös vastaisi tältä osin sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n 1 momentin sanamuotoa niistä tahoista, jotka ovat velvollisia antamaan salassa pidettäviä tietoja sosiaalihuollon viranomaiselle.

Tiedonantoon velvoitettujen piirin laajentaminen viranomaisten ulkopuolelle on tarpeellista niiden ongelmien estämiseksi, joita esiintyy tilanteissa joissa lapsi on saanut hoitoa yksityisellä sektorilla. Tällöin mahdollisuudet selvittää opetuksen järjestämiseksi välttämättömiä tietoja vanhempien vastustessa ovat usein olleet erittäin rajoitetut. Pyydettyjen salassa pidettävien tietojen välttämättömyyttä opetuksen järjestämisen kannal-

ta tulee arvioida jokaisessa yksittäisessä tapauksessa erikseen.

42 §. Muutoksenhaku. Muutoksenhakua koskevaan säännökseen ehdotetaan teknistä muutosta erityistä tukea koskevan säännöksen muutosehdotuksen vuoksi.

48 b §. Järjestäminen ja laajuus. Pykälän ensimmäisessä momentissa säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää ja hankkia perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi pykäläviittauksen osalta siten, että jos kunta järjestää tai hankkii toimintaa, sitä tulee tarjota kunnassa toimivien koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta 17 §:n 1 momentissa tarkoitetuille oppilaille kunnan päättämässä laajuudessa.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

2.1 Perusopetusasetus (852/1998) ja valtioneuvoston asetus perusopetuslaisesta tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (1435/2001)

Perusopetusasetukseen tehdään esityksen vaatimat muutokset. Asetuksen 2 §:n 2 momenttia muutetaan terminologian osalta siten, että erityisopetukseen otettujen oppilaiden sijasta säädetään oppilaista, joille on tehty päätös erityisestä tuesta. Asetuksen 2 §:n ryhmäkokoja koskeviin säännöksiin tehdään lisäksi samassa yhteydessä nykykäytäntöjä tarkentavia muutoksia.

Asetusta perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta muutetaan 9 §:n osalta esitystä vastaavaksi.

2.2 Opetussuunnitelman perusteet

Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet uudistetaan esityksen vaatimalla tavalla. Muutokset valmistellaan siten, että uudistetut perusteet ovat opetuksen järjestäjien ja koulujen käytössä syyslukukauden 2009 aikana. Paikallisten opetussuunnitelmien tarkistukset tehdään lukuvuoden 2009—2010 aikana ja uusien normien mukaiseen toimintaan

siirrytään lukuvuoden 2010—2011 alusta. Opetushallitus tukee paikallista opetussuunnitelmatyötä koulutuksella ja vahvalla informaatio-ohjauksella.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan syksyllä 2010 siten, että kunnissa ja kouluissa uudet säännökset otettaisiin käyttöön syyslukukauden alussa 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehty päätös, joilla oppilas on otettu tai siirretty erityisopetukseen, jäisi edelleen voimaan. Aiemmin tehtyjä päätöksiä tulisi kuitenkin tämän lain voimaan tultua arvioida perusopetuslain 17 §:n 2 momentissa ehdotetun mukaisesti määräjain tai tarvittaessa.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotetulla lailla muutettaisiin perusopetuslain säännöksiä oppilaan tukemisesta siten, että oppilas saisi tarvitsemansa tuen hetken tarpeen ilmetessä. Oppilaalle ei pääsääntöisesti voitaisi tehdä erityistä tukea koskevaa päätöstä ennen kuin hänelle on annettu tehostettua oppimisen ja kasvun tukea. Erityistä tukea saavan oppilaan opetus olisi järjestettävä hänen lähikoulussaan ja hänelle luontaisesti määräytyvässä opetusryhmässä. Jos oppilaan opetusta ei voida edellä mainitulla tavalla järjestää, opetus järjestettäisiin oman tai jonkin muun koulun erityisryhmässä tai erityiskoulussa. Ehdotuksen mukaan laissa ei enää säädettäisi erityisopetukseen ottamisesta ja siirtämisestä, minkä tarkoituksena on, että oppilaita ei eroteltaisi erityisoppilaisiin ja yleisopetuksen oppilaisiin.

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan näkökulmasta ehdotettu muutos parantaisi hänen yhdenvertaisuuttaan. Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä.

Esityksen oppilashuollon henkilötietojen käsittelyä, salassa pidettäviä tietoja ja salassa

pidettävien tietojen luovuttamista koskevien ehdotusten tarkoituksena on selkeyttää tietojen käsittelyn ja luovuttamisen edellytyksiä oppilaan ja hänen huoltajiensa yksityisyyden suojan edellyttämällä tavalla. Esityksen mukaan yksittäisen oppilaan asioita saisi oppilashuollossa käsitellä ilman huoltajan suostumusta vain ne oppilashuollon ammattihenkilöt, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely kuuluu. Ehdotetussa laissa säädettäisiin myös asioiden kirjaamisesta oppilashuollossa. Perusopetuslain 40 §:ssä säädettyjä salassapidon perusteita ei muutettaisi, vaan säädettäisiin salassa pidettävien tietojen luovuttamisen edellytyksistä nykyistä tarkemmin.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on suojattu. Säännöksen mukaan henkilötietojen suojasta sääde-

tään tarkemmin lailla. Henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietolaissa, joka yleislakina tulee sovellettavaksi myös oppilashuollossa.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotettu laki ei loukkaa perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia ja se voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****perusopetuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 16 ja 17 §, 30 §:n 1 momentti, 31 a §:n 2 momentti, 32 §:n 2 momentti, 39 ja 40 §, 42 §:n 2 momentin 2 kohta sekä 48 b §:n 1 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 17 § osaksi laeissa 1188/1998 ja 477/2003, 31 a §:n 2 momentti ja 42 §:n 2 momentin 2 kohta mainitussa laissa 477/2003 sekä 48 b § laeissa 1136/2003 ja 1081/2006, sekä

lisätään lakiin uusi 16 a ja 17 a § sekä 31 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 477/2003, uusi 3 ja 4 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 5 momentiksi, ja 41 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

16 §

Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeeseen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

16 a §

Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle annettavia, erityisesti 16, 31 ja 31 a §:ssä tarkoitettuja tukimuotoja sekä tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Tehostetun tuen

ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestämisen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti 31 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa oppilashuoltotyössä. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Tehostettu tuki järjestetään laadultaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden edellyttämällä tavalla.

17 §

Eriytynen tuki

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle on annettava erityistä tukea. Eriytynen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä, tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Tässä momentissa tarkoitetun oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

Eriytisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota

tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut 31 §:ssä tarkoitetut palvelut sekä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettu oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään sekä hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (pedagoginen selvitys). Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä jo ennen esi- tai perusopetuksen alkamista ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Edellä tarkoitettussa tilanteessa erityisen tuen päätöstä tarkistetaan siten kuin 2 momentissa säädetään.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä 1 momentissa tarkoitettua tukea, päätöksen oppilaalle järjestettävästä erityisestä tuesta tekee opetuksen järjestäjän esityksestä oppilaan asuinkunta.

Erityisen tuen päätöksen saaneiden oppilaiden opetusryhmien muodostamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

17 a §

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava

henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Suunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

30 §

Oikeus saada opetusta

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

31 a §

Oppilashuolto

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Silloin, kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilaan huoltajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian viillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet

ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

32 §

Koulumatkat

Edellä 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksiin saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia.

39 §

Erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen

Opetusministeriö voi päättää, että opetuksen järjestäjän on huolehdittava 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun erityisen tuen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä mainittuun opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

40 §

Henkilötietojen salassapito, luovuttaminen ja käsittely

Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37 §:ssä tarkoitetut henkilöt, kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitetun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asian-

mukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Oppilaan huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään opetuksen tai toimintaan, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

41 §

Tietojensaantioikeus

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

42 §

Muutoksenhaku

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

2) 17 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämistä;

48 b §

Järjestäminen ja laajuus

Kunta voi järjestää ja hankkia tämän lain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa. Jos kunta järjestää tai hankkii tämän lain mukaisista aamu- ja iltapäivätoimintaa, tulee sitä tarjota kunnassa toimivien koulujen ensimmäi-

sen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta 17 §:n 1 momentissa tarkoitetuille oppilaille kunnan päättämässä laajuudessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Opetushallituksen on uudistettava opetussuunnitelman perusteet tämän lain mukaisiksi siten, että opetuksen järjestäjä voi ottaa niiden mukaiset opetussuunnitelmat käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehty päätös, joilla oppilas on otettu tai siirretty erityisopetukseen, jää edelleen voimaan. Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyjä päätöksiä on arvioitava tämän lain voimaan tultua 17 §:n 2 momentin mukaisesti määräajoin tai tarvittaessa. Tällöin oppilaalle on tehtävä päätös erityisen tuen antamisesta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 26 päivänä kesäkuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Opetusministeri *Henna Virkkunen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 16 ja 17 §, 30 §:n 1 momentti, 31 a §:n 2 momentti, 32 §:n 2 momentti, 39 ja 40 §, 42 §:n 2 momentin 2 kohta sekä 48 b §:n 1 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 17 § osaksi laeissa 1188/1998 ja 477/2003, 31 a §:n 2 momentti ja 42 §:n 2 momentin 2 kohta mainitussa laissa 477/2003 sekä 48 b § laeissa 1136/2003 ja 1081/2006, sekä

lisätään lakiin uusi 16 a ja 17 a § sekä 31 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 477/2003, uusi 3 ja 4 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 5 momentiksi, ja 41 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Tukiopetus

Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus

Opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai muutoin erityistä tukea tarvitseville tulee antaa tukiopetusta.

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

16 a §

Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle annettavia, erityisesti 16, 31 ja

31 a §:ssä tarkoitettuja tukimuotoja sekä tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti 31 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa oppilashuoltotyössä. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Tehostettu tuki järjestetään laadultaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden edellyttämällä tavalla.

17 §

Erityisopetus

Oppilaalla, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, on oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

Jos oppilaalle ei vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun niihin verrattavan syyn vuoksi voida antaa opetusta muuten, tulee oppilas ottaa tai siirtää erityisopetukseen. Erityisopetus järjestetään mahdollisuuksien mukaan muun opetuksen yhteydessä taikka muutoin erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Tässä momentissa tarkoitettua oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään. Oppilaalle tulee laatia henkilökohmainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Ennen päätöstä, jolla oppilas otetaan tai siirretään 2 momentissa tarkoitettuun erityisopetukseen, tulee neuvotella oppilaan huoltajan kanssa sekä, jos mahdollista, hankkia oppilaasta ja hänen oppimisedellytyksistään psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus taikka sosiaalinen selvitys.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä 2 momentissa tarkoitettua opetusta, oppilaan siirtämisestä erityisopetukseen päättää opetuksen järjestäjän esityksestä oppilaan asuinkunta.

Sen lisäksi, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982) säädetään, menettelystä otettaessa

17 §

Erityinen tuki

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle on annettava erityistä tukea. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä, tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Tässä momentissa tarkoitettua oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen. vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut 31 §:ssä tarkoitettut palvelut sekä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettu oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään sekä hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehty selvitys op-

tai siirrettäessä oppilas 2 momentissa tarkoitettuun opetukseen säädetään asetuksella. Asetuksella säädetään myös opetusryhmien muodostamisesta 2 momentissa tarkoitettussa opetuksessa.

*pilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (**pedagoginen selvitys**). Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalauseunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä.*

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä jo ennen esi- tai perusopetuksen alkamista ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vammaan, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Edellä tarkoitettussa tilanteessa erityisen tuen päätöstä tarkistetaan siten kuin 2 momentissa säädetään.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä 1 momentissa tarkoitettua tukea, päätöksen oppilaalle järjestettävästä erityisestä tuesta tekee opetuksen järjestäjän esityksestä oppilaan asuinkunta.

Erityisen tuen päätöksen saaneiden oppilaiden opetusryhmien muodostamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

17 a §

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Suunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

30 §

Oikeus saada opetusta

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaanohjausta.

30 §

Oikeus saada opetusta

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää opimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

31 a §

Oppilashuolto

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettu kasvatuksen tukeminen.

31 a §

Oppilashuolto

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (417/2007) tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen.

Oppilashuoltotyötä toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajiensa kanssa. Silloin, kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua vain ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Oppilaan huoltajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian viillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.

32 §

Koulumatkat

32 §

Koulumatkat

Edellä 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas lukuvuoden alkaessa on täyttänyt 13 vuotta *tai jos oppilas saa 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta*, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia.

Edellä 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia.

39 §

Erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen

Asianomainen ministeriö voi päättää, että opetuksen järjestäjän tulee huolehtia 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetuksen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä mainittuun opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

40 §

Salassapito

Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37 §:ssä tarkoitettut henkilöt ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa *luvottomasti* sivullisille ilmaista, mitä he ovat *koulutukseen liittyviä* tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitettua henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut henkilöt sekä kouluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

39 §

Erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen

Opetusministeriö voi päättää, että opetuksen järjestäjän *on huolehdittava* 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua *erityisen tuen* yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä mainittuun opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

40 §

Henkilötietojen salassapito, luovuttaminen ja käsittely

Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37 §:ssä tarkoitettut henkilöt, *kouluterveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit* ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa sivullisille ilmaista, mitä he ovat *tämän lain mukaisia* tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitettua henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, on oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja tämän lain mukaisesta opetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Oppilaan huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän tämän lain mukaisesti järjestämään

opetuksen tai toimintaan, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

41 §

Tietojensaantioikeus

41 §

Tietojensaantioikeus

Opetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta oppilaan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

42 §

Muutoksenhaku

42 §

Muutoksenhaku

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

2) oppilaan ottamista tai siirtämistä 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityisopetukseen vastoin huoltajan tahtoa tai samassa momentissa tarkoitettua henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

2) 17 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämistä;

48 b §

Järjestäminen ja laajuus

Kunta voi järjestää ja hankkia tämän lain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa. Jos kunta järjestää tai hankkii tämän lain mukais- ta aamu- ja iltapäivätoimintaa, tulee sitä tarjota kunnassa toimivien koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden

48 b §

Järjestäminen ja laajuus

Kunta voi järjestää ja hankkia tämän lain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa. Jos kunta järjestää tai hankkii tämän lain mukais- ta aamu- ja iltapäivätoimintaa, tulee sitä tarjota kunnassa toimivien koulujen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä

vuosiluokkien osalta 17 §:n 2 momentissa tarkoitetuille oppilaille kunnan päättämässä laajuudessa.

muiden vuosiluokkien osalta 17 §:n 1 momentissa tarkoitetuille oppilaille kunnan päättämässä laajuudessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opetushallituksen on uudistettava opetussuunnitelman perusteet tämän lain mukaisiksi siten, että opetuksen järjestäjä voi ottaa niiden mukaiset opetussuunnitelmat käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehty päätös, joilla oppilas on otettu tai siirretty erityisopetukseen, jää edelleen voimaan. Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyjä päätöksiä on arvioitava tämän lain voimaan tultua 17 §:n 2 momentin mukaisesti määräajoin tai tarvittaessa. Tällöin oppilaalle on tehtävä päätös erityisen tuen antamisesta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
